

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24Izdatnik: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5.
— Telefon št. 31-22 do 31-26Podružnica: Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno: časopisno za oglaševanje in izdajanje
in izdajanje: (P) S. A., MILANORačuni: Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije: Servizio Conti, Cor. Post. No 11-3118**Die erbitterten Kämpfe im Osten dauern an****Durchbruchversuche der Sowjets im grossen Dnjepr-Bogen gescheitert — Gute Fortschritte des russischen Angriffs gegen den feindlichen Landekopf südlich Kertsch — Heftige Kämpfe in Süditalien**

Aus dem Führerhauptquartier, 7. Dez. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Auf der Krim setzen die Sowjets ihre vergeblichen Angriffe nördöstlich Kertsch gestern Nachmittag nicht mehr fort. Der Angriff rumänischer Truppen gegen den feindlichen Landekopf südlich Kertsch macht gute Fortschritte.

Im grossen Dneprbogen griff der Feind gestern weiter an. Seine Durchbruchversuche scheiterten in erbitterten Kämpfen. Südwestlich Dnepropetrowsk wurde im Gegenangriff eine feindliche Kampfgruppe bis auf geringe Reste aufgerieben. Südwestlich Kremenčuga gingen unsere Truppen Angriffe starker feindlicher Infanterie- und Panzerkräfte in heftigen Kämpfen auf.

Bei Tscherkassy führten die Sowjets gestern nur einige schwächere Angriffe. Im Raum nördöstlich Schitomir nahmen deutsche Infanterie- und Panzerkräfte im Angriff mehrere Ortschaften.

Von der gesamten übrigen Ostfront wird nur örtliche Kampfaktivität gemeldet.

Die Luftwaffe griff mit gutem Erfolg den Nachschub der Sowjets auf Strassen und Bahnen sowie Truppenansammlungen im Raum von Kiew an.

Das Jagdgeschwader 52 erzielte am 4. Dezember seinen 8000. Luftsieg.

In Süditalien nahmen die Kämpfe im Hügelland südwestlich Mignano an Heftigkeit zu. Starke Angriffe überlegener nordamerikanischer Truppen wechselten mit eigenen Gegenangriffen ab, in deren Verlauf einige Höhen mehrfach den Besitzer wechselten. Die Kämpfe sind noch in vollem Gange.

Vom Ostabschnitt der Front werden lebhaftere Vorpostengefechte gemeldet.

Am 5. und 6. Dezember wurden über dem Mittelmeer und über den besetzten Westgebieten 25 feindliche Flugzeuge, darunter 17 schwere viermotorige Bomber, abgeschossen.

Finski naređ je prvoboritelj za svobodo vseh malih narodov**Govor finskega državnega predsednika ob 26. obletnici finske neodvisnosti**

Helsinki, 7. dec. DNB. Državni predsednik Risto Ryti je govoril danes ob 26letnici proglasitve finske neodvisnosti na državni proslavi v Turku. Bivša prestolnica Finske se je za to proslavo vsa odela v državne zastave. Svečanosti so se udeležili poleg članov vlade tudi najpomembnejši zastopniki vsega državnega, gospodarskega in kulturnega življenja. Pred govorom državnega predsednika je bila odigrana finska himna in je domovini izročil pozdrave boreče se fronte neki častnik.

Evropa, tako je izjavil med drugim ob priložnosti svojega govora državni predsednik, brani danes napram izvenevropskim silam svoje svetovno politično stališče in vprašanje majhnih držav je pred tem forumom vojne vedno močnejše izročeno pravu posameznih velosti ali skupin velosti. Nikoli pa, tako je poudaril predsednik, ne bo pozitivno učinkovalo eventualno nadaljevanje tega razvoja na celotno življenje narodov, kajti tudi majhne države so navzlic svoji vojaški slabosti čisto resnično duhovno velike in istočasno kot laboratorij žarišča človeškega napredka, katerih rezultati zamorejo plodovito dajati zagona za razvoj velikih narodov.

Zatezadel je stališče Finske v današnjem svetovnem položaju sledeče: Ze dolgo pred da našjo svetovno vojno je poizkušala Finska v svoji zunanji politiki doseči in vzdrževati prijateljske odnose z vsemi državami, svoje mednarodne obveznosti vestno izpolnjevati in držati Finsko nevtralen in izven vsakega konflikta. Razen tega se je priznavala k nordijski orientaciji. Finska je tudi poizkušala, da uredi razmerje s Sovjetsko zvezo na podlagi zaupanja in prijateljstva. Mislimo, tako je poudaril državni predsednik, da so bila ta zunanje politična načela za državo v našem položaju pravilna. Zaradi teh načel nismo bili potegnjeni v vojno. Vsekakor pa nas tudi niso, kakor smo bili upali, rešila pred vojno. Tega pa pod danih okoliščinah ne bi zmogla tudi nobena drugačna finska zunanja politika. Naš zemljepisni položaj na nje ponovno postal usoden. Kmalu po izbruhu vojne je bila Finska navzlic vsem svojim pogodbam ena prvih nedolžnih žrtev napada. Niti prizadevanja Društva narodov, niti prijateljske ponudbe za posredovanje niso utegnile preprečiti vojne. Pri pogajanjih smo bili pripravljeni, da odstopimo Sovjetski zvezi pomembna področja na Karelski črtni in nekaj otokov v Finskem zalivu. Toda Sovjetska zveza se s tem ni zadovoljila. In tako se je pričela vojna, tista vojna, ki še danes traja.

Logika dogodkov je od tedaj ovrgla vse trditve o Leningradu, kateremu je baje grozila nevarnost s finskega ozemlja. Štiri leta smo morali sedaj voditi neprekinitveno težko in izpremembeno vojno. Elementarne katastrofe so v tekočo vojno še pomnožile težkote v prehranjevanju, vendar smo z uvozem živil, predvsem iz Nemčije in Danske, ugodno rešili vprašanje prehrane. Te resnične prijateljske usluge ne bo Finska nikoli pozabila. Vojna je od nas zahtevala velike napore, odrekovanja in težke žrtve. Vse sile naroda so bile vezane na vojno. Moške, žene in mladina so, sleherni na svojem mestu, izpolnjevali nemojnost in neprestano svojo dolžnost na fronti v boju in v domovini in so doprinesli potrebne žrtve, kajti pomoč, da srečno privedemo do konca naše obrambno vojno, je bila za vse sama ob sebi umljiva. Za to smo osredotočili vse naše sile zgolj na obrambo naše države.

Vsa Evropa v nemški delovni skupnosti**Enakopravnost tujih delavcev v Nemčiji ustvarja enotno evropsko delovno fronto**

Weimar, 6. dec. DNB. Glavni opolnomočenec za uporabo delovne sile Sauckel je govoril v Weimaru zborujočim zastopnikom nemškega tiska o nalogah uporabe dela v Reichu ter v onih delelah, ki so pod zaščito nemške vojske ali ki so od nje zasedene.

Nasproti trditvam sovražne propagande je ugotovil Sauckel, da so v evropski zgodovini vsrle deportacije le kapitalistične sile zapada, zlasti Anglija, in pa caristična ter boljševiška Rusija. Obratno pa ni Nemčija nikdar deportirala niti enega samega delavca. Sosedni narodi, ki prinašajo danes v Nemčijo na delo, so popolnoma sprejeti v nemško delovno skupnost in dobe svojo časovno omejenost, pravno točno določeno delovno pogodbo. Nadalje so deležni popolnega socialnega

skrbstva in uživajo obsežno socialno-politično zaščito, enako kot nemški delavci. Zaradi tega je naravno, je poudaril Sauckel, da so oni evropski narodi, ki se morajo nemški zmagi zahvaliti za svojo državno eksistenco, za obstoj svojega naroda in njegove kulture, pripravljeni, da sodelujejo v tej vojni s tem, da dajo Nemčiji na razpolago zadostne delovne sile.

Lahko izjavim, je zaključil pokrajinski voda Sauckel, da se z tujemskimi delavci v narodno-socialističnem Reichu pravičneje, korektnije in bolj skrbno postopa kot pa v kateri koli drugi državi na svetu. Danes delajo milijoni evropskih delavcev za nemško zmago in s tem za Evropo. Zaradi tega ne bo izšla iz te vojne le politična nova Evropa, temveč tudi enotno socialistično evropsko delavstvo.

Ogorčeni boji na vzhodu še trajajo**Sovjetski poizkusi prodora v velikem Dneprovem kolenu izjalovljeni — Rumunski napad proti sovražnikovemu mostišču južno od Kerča dobro napreduje — Srditi boji v južni Italiji**

Führerjev glavni stan, 7. dec. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Na Krimu večerj popoldne Sovjeti niso več nadaljevali s svojimi brezuspešnimi napadi severovzhodno od Kerča. Napad rumunskih čet proti sovražnikovemu mostišču južno od Kerča dobro napreduje.

V Velikem Dneprovem kolenu je sovražnik večerj še vedno napadal. Njegovi poizkusi prodora so se izjalovili v ogorčeni boj. Južnozapadno od Dnepropetrovska je bila v protinapadu razen majhnih ostankov uničena sovražnikova bojna skupina. Južnozapadno od Kremenčuga so naše čete prestregle v središčih bojnih napade sovražnikovih pehotnih in oklopnih sil.

Pri Čerkasih so izvedli večerj Sovjeti le nekaj slabotnejših napadov. Na področju severovzhodno od Žitomira so zavzele nemške pehotne in oklopne sile v napadu večje število krajev.

Z ostalega vzhodnega bojišča javljajo zgolj o krajevnih bojih.

Letalstvo je z dobrim uspehom napadlo sovjetski oskrbovalni promet na cestah in železnicah ter zbirališča čet na področju pri Kijevu.

52. jata lovskih letal je dosegla 4. decembra svojo 8000. zmago.

V južni Italiji se je povečala silovitost bojev v gorskem predelu zapadno od Mignana. Hudi napadi nadmočnih severno-ameriških čet so se menjali z lastnimi protinapadi, tekom katerih je nekaj višin večkrat menjalo lastnika. Boji so še v polnem teku.

Z vzhodnega odseka bojišča javljajo o živahnih spopadih prednjih straž.

5. in 6. decembra je bilo sestreljenih 14 Sredozemskim morjem in nad zasedenimi zapadnimi ozemlji 25 sovražnih letal, med njimi 17 težkih štirimotornih bombnikov.

Položaj na vzhodnem bojišču je še nadalje v znaku stacionarnih bojev

Berlin, 6. dec. DNB. Nemški vojaški krogi izjavljajo o položaju na vzhodnem bojišču:

Zahteve, ki so bile stavljenе nemški vojski od 5. julija 1943 dalje, so bile nedvomno zelo velike, vendar pa med to največjo bitko te vojne Sovjetom ni uspelo, da bi obkolili ali uničili večje nemške skupine. Pač ka so bolj-ševski izgubili cele armade mrtvih, ujetih in ranjenih, tako da končno njihova moč ni začela za doseg pomembnejših uspehov. Od konca septembra so bili hudi in čisto dramatični boji na področjih ob Dneprovem toku. Bojišče od Kerča do Nevlja, ki je trikrat tako veliko kakor francoska fronta, je doživela na več kot dvajset žariščih bitke večjega obsega. Boj za dohode na Krim pri Kerču traja že skoraj dva meseca in vendar ni uspelo, da bi odprli ta vrata. Pač pa je južno od Kerča v dvodnevnih napadih uspelo Rumunom, da so vdrl v tamkajšnje mostišče ter da je njegova odstranitev le še vprašanje časa. Pet tednov že navaljujejo Sovjeti na železna vrata pri Pereokopu ter imajo vedno znova hude krvave izgube. Naprej se pa ne pomaknejo niti za korak. Mostišče pri Hersonu je že 30 dni boj-ševski, Sovjetom pa ni-kakor ne uspe prebiti obrambnega obroča okrog tega važnega mesta.

Važno so bile tudi borbe, ki so trajale skoraj šest tednov ob nikopoljskem mostišču. V zadnjih desetih dneh je izvršil sovražnik na polkrožno položaje ob tem pomembnem kraju vrsto koncentričnih napadov, vendar pa se svojemu cilju ni prav nič približal. Velika bitka v Dneprovem toku se je pričela že s prvim poizkusom prekorati reko pri Kremenčugu in pri Dnepropetrovsku. Z največjim žrtvami

je boljševo uspelo, da so dosegli dva vdora južno in južnozapadno od Kremenčuga ter da so prodrli do področja severno od Krivega Roga. Tu pa so prišli v krvavi mlini nemškega obrambnega orožja in so utrpeli tako visoke izgube ljudi in materiala, da so si morali večkrat odpoditi.

Večerj so pričeli z novim napadnim valom proti trem središčem: 1. na področju pri Dnepropetrovsku, 2. severno od Krivega Roga in 3. južno in južnozapadno od Kremenčuga. Pri čemer leži žarišče bojev ob tretjem središču. Kako siloviti so ti novi boji, vidimo iz dejstva, da je bilo večerj sestreljenih 80 oklopnikov. Največje in naimočnejše podčrte, pripraviti namreč nemško fronto pri Kijevu in v smeri proti zapadu do zloma, se je kljub najsilovitejšim bojem razbi- ob nemški obrambi. Po- buhla v južnozapadnem delu bojišča, enako kot zapadno od Kijeva in severozapadno na področju pri Korostenju in v nemških rokah. Če traja trenutno sorazmeren mir, je tega precej krivo vreme.

Krvave bitke na področju pri Gomelju—Rečici in pri Kijevu očitno še niso končane. Ze deset tednov pokušajo Sovjeti, da bi v velikih bitkah zapadno od Smolenska odločili borbo ob avtomobilski cesti in da bi dosegli zaželene vdore. Njihov sunek v obliki pah- laje s konicami pri Orši in pri Vitebsku pa jim ni prinesel nikakih uspehov. Zarad tega je položaj na vzhodnem bojišču še nadalje v znamenju stacionarnih bojev, pri katerih ima branilec ugodnejše položaje kot napadalec, ki ma tudi večje človeške in stvarne žrtve.

Položaj na italijanskem bojišču

Berlin, 6. dec. DNB. Mednarodni poročevalski urad javlja iz južne Italije:

Po izjalovitvi Montgomeryjevih prodornih poizkusov na vzhodnem krilu in po brezupešnih krajevnih Clarcovih napadih na zapadnem odseku so pripeljali: tako 8 britanska kot 5 ameriška armada na bojišča nova obseja. Medtem se omejujejo obe armadi na poizkuse krajevnih sunkov. Nemški garnadiri so s smelnim odvignom očistili Američane z ozemlja ob Monte Caminu. Zato je zopet vse gorovje v nemški rokah.

O bojih večerjšnjega dne javljajo z južnitalijanskega bojišča, da je bilo razbitih več britanskih sunkov v smeri proti Guardi in pet kilometrov vzhodno od tega mesta. Še bolj vzh dno pri San Eusobio del Sangru so zašli britanski pokreti v območje omeja težkih nemških baterij ter so bili razbiti. Tu je uspelo tudi uničenje štirih britanskih topniških postojank. Tam in pa pri Lanzianu so imele

nadalje britanske prevozne kolone občutne izgube zaradi bombardiranja in obstreljevanja nemških bojnih letalcev.

Vzhodno od Orasene so prepodili nemški garnadiri ostanke britanskih čet, ki so bili še na bojišču. Glavne izgube je utrpela tamkaj v zadnjih dneh 6. novozelandska pehotna brigada. Severovzhodno od vasi Frisa, ki so jo nemške čete zaradi izločanja položajev zapustile, so prednje straže vrle nazaj britanske izvidnice in uničile tri oklopne izvidniške vozove.

Z zapadnega odseka bojišča poleg že omenjenega občinstva ozemlja pri Caminu ne javljajo o nikakih pomembnejših bojih. Značilno je, da so se Američani večerj ob vzhodu v dolino Cassino zdržali vsakršnih napadov, ker je morala preje 36. ameriška pehotna divizija pri njenih več dni trajajočih izjalovitvah svojih plačisti velik krvni davek. Skupno niso Clarcove čete že dalj časa napredovale niti za kilometer.

Komunike o slepilni konferenci v Teheranu**Tudi teheranska Konferenca ni prinesla nič novega**

Amsterdam, 7. dec. DNB. Snoci je objavil Reuter besedilo komunikeja o konferenci med Rooseveltom, Stalinom in Churchillom. V komunikeju najprej omenjajo da je konferenca trajala štiri dni in da je bila v Teheranu. V teh štirih dneh je bila »določena in potrjena skupna politika«. Bila je, tako piše v komunikeju, »potrjena odločnost, da bodo ti trije narodi v vojni in v vojni sledečem miru sodelovali«. V Teheranu so bili določeni načrti treh narodov »za uničenje nemških sil. Doseženo je bilo popolno soglasje o ciljih in časovni določitvi operacij. O problemih povojne dobe pravi komunikej, da bodo »vsj narodi in to veliki ali majhni pozvani na sodelovanje in aktivno udeležbo, dokler bo »njih prebivalstvo v sru- cin in duši pripravljeno na odstranitev tiranstva, suženjstva zatiranja in nestrpnosti, kar že vidimo pri naših narodih«. Kot datum podpisa je naveden 1. december.

Mnenje Berlina**— prazna burka**

Berlin, 7. dec. DNB. Diplomatski dopisnik DNB dr. Siegfried Horn piše: Komunike o štiridnevni razgovorih Stalina, Roosevelta in Churchilla v Teheranu iz- gleda kot kaka burka. Koncem koncev nimajo svetovni javnosti sporočiti ničesar drugega kot da so popolnoma edini, kar je že zdavnaj znano, da Nemčijo vojaško razbijajo in to s trditvijo, da že imajo zmago v žepu, in drugič da prevzamejo jamstvo za od vseh zaželeni mir za dolga leta.

Vse to pa ni ničesar novega. Nova je kvečjemu opustitev poziva na nemški narod, da se podvrže ultimativnim zahtevam

Angloameričanov, in novo je nemara za- trjevanje, da bodo morali za bodoči mir vsi narodi, veliki ali majhni, na kakršen koli način tudi s svoje strani prispevati. Niti govora pa ni o kakšnem proglasu na Nemčijo in njene prijatelje, da se brezpo- gojno podvržejo oziroma da se rešijo navideznega jarma svojih voditeljev. Mi ne da- jemo tega na znanje kot izliv v zadnjih dneh z nemške strani izdanih izjav, tem- več kot izraz brezmočja onih svetovalecev, ki so mislili da bodo lahko dali v Londonu, Washingtonu in Moskvi dragocena polasnila o razpoloženju nemškega na- rada.

Poziv vsem narodom velikim ali majh- nim, da se udeležujejo osvoboditve od zatiranja, udeležuje, kakor izjavljajo v Berlinu, naravnost groteskno v očigled dejstva, da Moskva, neoziraje se na svoje tako zvane zavezništvo in verjetno celo v soglasju s temi zavezniki, vodi politiko, ki uničuje oblike Atlantske listine, da bi glede na novo konstelacijo konsakrirala kapitulacijo Angležev in Američanov pred boljševiški zahtevami.

Kolikor je nujen komunike o razgovorih v Teheranu, toliko več mora povedati onemu, ki iz lahkovernosti lahkomišljenosti ali iz nezmožnosti spoznavati poli- tične zveze še vedno veruje na stabilizu- joči činiteli, kateremu so se danes tudi v Londonu odpovedali z izjavo, dano z od- ločilnega mesta: Angleška zunanja politi- ka se v bodočnosti ne more več graditi na »vljudne neresnice in predvidevanja«.

Prazne obljube Iranu

Amsterdam, 7. dec. DNB. Sovjetska Ru- sija, Zedinjene države in Anglija so po Reuterjevi vesti izdale v Teheranu izjavo

Zimska pomoč je zadeva nas vseh!**Darujte za Zimsko pomoč! Kjer koli govorite o današnjih razmerah — vedno se spomnite tudi Zimske pomoči!**

o Iranu. V njej priznavajo ti trije narodi podporo Iranu v njih vojevanju, ki obsto- ja v »prevoznih olajšavah dobav iz preko- morja za Sovjetsko zvezo«. Vsi trije na- rodi se izjavljajo pripravljene, da podpira- jo transko vlado »kolikor možno v gospo- darskem pogledu«. To podpiranje pa se bo iz- vajalo, tako poud- rja izjava, »pod stal- nim uvaževanjem težkih zahtev, ki so stav- ljene na vse tri vlade zaradi vojaških cpe- racij, obsegajočih ves svet, in zaradi po- vsem svetu vladajočega pomanjkanja su- rovin, prevoznih možnosti in dobav za ci- vilno prebivalstvo«. Za povzčno dobo jam- čijo vse tri vlade Iranu, da bo sleherni iranski problem »našel popolno razumeva- nje poleg zahtev drugih članov zavezniških narodov na konferencah ali mednarodnih organizacijah, katerih naloga bo, da ob- ravnava mednarodna gospodarska vpraša- nja«. Končno izjavljajo vse tri vlade, da so sporizume z »željo« iranske vlade, da ohrani »neodvisnost, suverenost in terito- rialno integriteto Iranca«.

„En meč — ena glava“**Novo propagandno govorčenje Roosevelta**

Ženeva, 6. dec. DNB. Ameriški predsednik, ki mu nikoli ne zmanjka raznih fraz, je dal listu »Army and Navy Journal« izjavo z naslovom »USA v vojni«, v kateri govori Roose- velt z naravnost pozornost vzbujajočo jasno- stjo o domnevni slogi med zavezniki. Pravi, da so zaradi te enotnosti USA in njene za- vezne čete postale »en sam meč«, ki ga suka »ena sama glava in ena sama roka« Roosevelt n' točneje povedal, kdo je ta glava. Lahko pa mislimo pri tem na njegov židovski možganski trust, ki je to vojno dejansko povzročil in ki drži v svojih rokah še nadalje vse njene niti. Ta židovski možganski trust zastopa dolarski »imperijalizem in se trudi, da tudi z Ameriko zvezani narodi soglašajo s poslovnimi interesi yankejskega kapitalizma.

Kljub velikemu govorčenju pa mora Roo- sevelt priznati, da je sovražnik, torej Nemčija in njeni zavezniki, še nadalje zelo močan. To pa ga ne ovira, da ne bi postavil v središče svoje visoko zvenete propagande agitacijsko frazo o »neizbežni brezpogojni kapitulaciji«.

Badoglio bi rad postal junak**Čast h'epna izjava generala brez vojske — Brezupešno prilizova- nje Anglosasom**

Stockholm, 6. dec. DNB. Badoglio je znova izkoristil priliko, da bi se priporo- čil svojim gospodarjem in da bi jim po- nudil ostanke italijanskih čet kot topov- sko krmno za anglo-ameriško vojsko. Ka- kor vedno, je izdajalski general zopet ze- lo govoril, da bi vzbudil vtis, da nje- gove čete kar žarjo od nestrpnosti, da bi se udeležile spopadov na bojišču. V inter- vjuju, ki ga je imel z zastopnikom Reu- terja, je poudaril, da hočejo njegove čete na vsak način priti v boj. Želimo prispe- vati k osvoboditvi Italije s svojo lastno krvjo, je dejal Badoglio, in pa pristavil, v koliko je glede takih izjav pobaščen od svojih čet. Če je omenil, da so se Ba- doglijevi Italijani na Korziki zelo junsko borili proti Nemcem, je pač spregledal dejstvo, da so se na Korziki borile iz- ključno degaullistične čete, dočim so stra- hopetni Badoglijevi Italijani pričeli stre- jati šele, ko je šel že zadnji nemški vojak v kolne.

V enournem intervjuju vzbuja pozor- nost Badoglijevo priznanje, da manjka nje- govim četam kruha in zdravil. S tem po- turjuje, da si s svojo izjavo ni mogel ku- pit niti najnujnejših stvari. Američanom ne manjka niti kruha, niti zdravil. V Ita- liji prav dobro žve. Brez dvoma se ne obotavljajo, da ne bi deložo izmogli do zadnjega. Ne zanima jih, ali so Badogli- jeve čete zadostno hranjene. Vseh teh okoliščin tudi Badoglijevo javkanje ne bo prav nič izpremenilo.

Savojski izdajalec Badoglio se je name- nil, da s svojimi bednimi ostanki cesarske vojske prispeva k osvoboditvi svetih tal matere domovine. Po njegovih bedah bi bojev sodil, da njegove čete koprne po doletu in težko čakajo trenutka, ko bodo vendar enkrat že lahko prelivala svojo kri za Italijo. To pa najbrž ne bo točno, kajti tako Badoglio kakor njegova stra- hopetna družina sta imela dovolj prilike, da se izkažeta. Pa o kakih njihovih junastvih nikoli ni bilo nič slišati. Ba- doglio je čutil tudi potrebo, da si je vtaknil za klohub zasledbo Korzike, ves svet pa ve kako »vrlo in hrabro« se je pri tisti priliki obnesla njegova vojska, saj se je to razložilo videlo na filmskem platnu. Junastvo pa tako!

Bombe na Split in okolico

Zagreb, 7. dec. DNB. Angloameriški le- talci so v nedeljo ponovno napadli prista- niško mesto Split, kjer so zadeli izključno stanovanske okraje. Ogromno zgražanje vlada zaradi bombardiranja neke vaše cerkve pri Splitu, ki je bila bombardirana istega dne. Zaradi tega terorističnega napada je bilo po dosednjih ugotovitvah 200 žrtev in to sami kmetje.

Mislite na tiste, ki se jim godi slabše ko vam! — Pri- spevajte za Zimsko pomoč!

Odredba o začasnih ureditvi mezd in plač

Tiskovni urad des Obersten Kommissars in der Operationszone »Adriatisches Küstenland« sporoča:

Potem Italije je povzročil dalekosežno razrahljanje sistema mezd in cen v vsej Italiji. V vsem italijanskem prostoru skušajo z dvigom cen in mezd delovati proti temu pojavu. Prej ko slej pa so pravice na cene, ki ostane na isti višini, dejavni odgovarjajoča stalna mezd in pa zagotovitev za življenje potrebnih dobrin bistveni temelji vsakega državnega reda.

Der Oberste Kommissar in der Operationszone »Adriatisches Küstenland« si za torej prizadeva, da izda za podrejeno mu področje one ukrepe, ki so potrebni za vzpostavitev zagotovljenega reda. Ti globoko segajoči ukrepi pa potrebujejo izvesten čas priprave, ker zahtevajo zaradi današnje zveze dalekosežno vzporeditev z ostalimi italijanskimi prostori.

Da bi izenačil trenutno še vedno bolj širajočo se razliko med cenami in mezdami, ki so razteza predvsem na široko delavske sloje, je der Oberste Kommissar in der Operationszone »Adriatisches Küstenland« izdal kot prvi ukrep naslednjo ureditev:

Odredba

o začasnih ureditvi mezd in plač v zasebnem gospodarstvu

Na podlagi prejetih pooblastil odjemam:

Člen 1. — S takojšnjo veljavnostjo se prepoveduje vsaka sprememba plač in mezd, določenih z državnimi, pokrajinskimi in s kolektivnimi pogodbami, kakor tudi vseh ostalih delovnih pogojev nameščenec in delavcev, uslužbenih v italijanskem gospodarstvu. Vsaka sprememba mora biti od mene predhodno odobrena.

Nova pokrajinska uprava za Istro v Pulju

Za prefekta je bil imenovan dr. Ljudevit Artusi, za njegovega namestnika pa istrski Hrvat dr. Bogdan Mogorović

Trst, v decembru

Za tržaško, goriško in reško pokrajino je tudi puljska pokrajina dobila svojo novo pokrajinsko upravo v skladu z novim položajem, ki je nastal na področju Jadranskega primorja. Prvič po dolgih letih je bil v pokrajinsko upravo pritegnjen tudi hrvatski domaćin. Za prefekta je bil imenovan dr. Ljudevit Artusi, za njegovega namestnika (podprefekta) pa znani istrski Hrvat dr. Bogdan Mogorović.

Slovesno ustoličenje nove pokrajinske uprave je bilo dne 2. decembra v poslopju puljske prefekture. Vrhovnega komisarja je zastopal predsednik koroške deželne vlade iz Celovca, ki je imel ob tej priložnosti daljši govor. V njem je prikazal zgodovinski razvoj Istre in njeno usodo v teku stoletij. Predložil je pomen Eppensteina, grofov Adenskih-Meranskih, goriških grofov, Habsburžanov in Benečanov za te kraje. V zapadnih obalnih mestih je pod vplivom in oblastjo Benečanov cvetelo romansko meščanstvo, ki je nacionalno vsrkavalo slovenski življenjski duh. Ko je Istru zasedla Avstrija, se je za deželo začel nov razvoj: Istru je ostala v sklopu te velike srednjeevropske države do konca prve svetovne vojne, ko je bila dodeljena Italiji. Od leta 1918 dalje je Istru delila usodo italijanskega imperija. Izročena je bila upravi, ki ni imela vedno dovolj razumevanja za narodna vprašanja tega prostora in ki je narodna nasprotja celo zaostriala, tako da je narodni odpor večjega dela prebivalstva ob polomu z dne 8. septembra t. l. skoraj preskoki v boljševo anarhijo. Ridi teh dogodkov je morala priti v deželo nemška vojska, ki ni mogla dopustiti, da bi ob njenem južnem boku nastala nekakšna istrska boljševiška »republika«. Z vojaštvom pa je prišla v deželo tudi nova uprava, katere namen ni, da bi nacionalno podarmljevala prebivalstvo. Z imenovanjem novega prefekta in podprefekta vrača nemška vojska upravo v roke sinovom te zemlje, in sicer enemu Italijanu in enemu Hrvatcu, ki sta tudi v svojem zasebnem

Člen 2. — Vsi dogovori, ki bi se kljub določbi člena 1. sklenili glede priznanja višjih mezd in predplačil, kot tudi glede tekočih nagrad (pristojnosti in gratifikacij) premij, višjih družinskih dokladov (t. d.) so prepovedani in neveljavni. Zahtevki do takšnih neveljavnih terjatev se morajo uveljavljati.

Člen 3. — Glede vseh nameščenec in delavcev, uslužbenih v vseh strokah italijanskega gospodarstva, je predvidena nova ureditev vseh običajnih in delovnih pogojev.

Člen 4. — Do nove ureditve plačilnih in delovnih pogojev se smejo zvišati minimalne plače, določene z državnimi, pokrajinskimi in kolektivnimi pogodbami, z veljavnostjo od 1. decembra 1943 dalje največ do 30 %. Ta odstotek se ne sme prekoračiti.

Člen 5. — Kot podlaga za izračunavanje povišja v smislu člena 4. veljajo mezd in plače, ki so se izplačevale dne 30. septembra 1943 na podlagi oblastveno odobrenih pogodb.

Člen 6. — Za izredno za nadpovprečno delo se smejo priznati akordne nagrade. Pri povprečnem akordnem delovnem uspehu znanostjo omenjene nagrade 15 % tedenske mezd (brez dokladov) oziroma 25 % pri najvišjem akordnem delovnem uspehu.

Člen 7. — Kdor prekrši določila gornje odredbe, se kaznuje v smislu zakona o disciplini prebivalstva med vojno z dne 31. oktobra 1942, v kolikor ne pridejo v poštev določila moje odredbe o izvrševanju sodstva in der Operationszone »Adriatisches Küstenland«, z dne 19. oktobra 1943.

Trst, dne 4. dec. 1943.

Der Oberste Kommissar:
RAINER, I. r.

Življenju dobra prijatelja, tako da če s tem jamčim, da bosta storila vse za dobrobit svoje ožje domovine. Nemška uprava si prizadeva samo pravico nadzorstva in da ena, a smernica.

Svoj pomembni govor je vladni predsednik z ključki s čestitkami novo imenovanim funkcionarjem in ju uveljal na njuni mestu z najboljšimi željami za srečnejši razvoj istrskega življa.

Imenovanje obeh navedenih gospodov na najvišje mesto v upravi Istre je bilo po vsej deželi sprejeto z zadovoljstvom. Posebno zadovoljni so tudi istrski Hrvati, ki so tako dobili tudi pri najvišji upravi dežele svojega zastopnika. Novo imenovani podprefekt dr. Bogdan Mogorović je znan in priljubljen tudi med istrskimi Slovenci, med Hrvati pa ga skoraj ni človeka, ki bi tega imena ne poznal. Dr. Bogdan Mogorović je bil rojen leta 1884 v Kastvu nad Reko. Po pravnih študijah se je posvetil sodniškemu poklicu, ki ga je izvrševal do l. 1925. Od tedaj dalje je bil odvetnik v Pazinu. Dr. Mogorović pa ni bil samo pravnik in uradnik. Živahno se je tudi javno udeleževal v istrskem življenju in bil je duša vsega dela med istrskimi Slovenci in Hrvati. Sedaj se ni branil prevzeti enega najvišjih položajev v istrski upravi, ker se zaveda odgovornosti do svojega naroda tudi v teh težkih dneh in mu hoče pomagati z vsemi svojimi močmi. D. D.

Odhod skupine sodnikov v Pr. morje

Der Oberste Kommissar za operacijsko področje Jadransko Primorje posveča vprašanju sodstva svojo posebno pozornost in je odredil, naj se tudi ta panoga javne uprave čimprej obnovi v izvrševanju tega njegovega naročila, je kakor smo informirani, prav te dni odšlo tudi iz Ljubljane zaenkrat sedem sodnikov v Goriško in Tržaško pokrajino

Gospodarstvo

Evropski rokodelski inštitut v Frankfurtu. Kot znanstveni oddelk Mednarodne rokodelske centralne je bil v Frankfurtu ob Meini ustanovljen evropski rokodelski inštitut, ki je prišel te dni delovati. Inštitut bo proučeval obsežno gradivo, ki so ga dostavile nacionalne rokodelske organizacije. Naloga inštituta je tudi mednarodno pospeševanje rokodelstva in obrti. Vodstvo inštituta je bilo poverjeno univ. prof. dr. Ivanu v. Leersu iz Jene.

Strokovni učni tečaj za inozemske delavce v Nemčiji. Kakor poročajo nemški listi, je nemška Delovna fronta v okviru akcije za priučitev in strokovno usposobitev inozemskih delavcev priredila od januarja do septembra t. l. 1163 učnih tečajev za inozemske delavce, zaposlene v nemškem vojnem gospodarstvu.

Obvezno zbiranje perja in puha v Nemčiji. S takojšnjo veljavnostjo je bilo v Nemčiji odredeno obvezno zbiranje perja in puha. Izdan je bil poziv vsemu prebivalstvu v mestih in na ležali, po katerem je treba perje gosar, rac in kokoši zbirati in oddati posebnim zbiralnicam. Prosta prodaja perja in puha je že od 21. septembra t. l. prepovedana.

Povišanje cen za umetna tekstilna vlakna v Italiji. Iz Milana poročajo, da je ministrstvo za industrijsko proizvodnjo pristalo na povišanje cen za umetna tekstilna vlakna upoštevajoč povečanje produkcijskih stroškov. Nove cene veljajo za nazaj, to je za dobave od septembra naprej. Določene so začasno ter je verjetna še poznejša korektura navzgor.

V Švici je prepovedano izdelovanje masnega sira. V mirnem času je vladalo v Švici izobilje mleka in sira. Zaradi vojne pa je bilo treba v zadnjih letih mleko racionalizirati, ker je številčno stanje goveje živine v primeri s predvojnimi časom na-

Molitve za mir

S posebnim pismom je 25. novembra letos papež Pij XII. pozval vse katolike, naj se na praznik Brezmadežne, 8. decembra, združijo v skupni javni molitvi in v prostovoljni pokor, da po Mariji sprosijo od Boga narodom resnični mir, ki bo slozil na pravosti in ljubezni, da bi se razdvojeni narodi zopet sporazumeli in bi človeška družba začela obnovo duha in razmer sredo doživela.

Vabljeni vse vernike škofije, da se vabijo svetega očeta v običnem številu odzvojev in se pridružijo molitvam po njegovem namenu. V stolnici se bodo na ta dan ob celodnevnom čiščenju vse molitvene ure opravljale po papeževemu namenu za mir.

V Ljubljani, 6. dec. 1943.

GREGORIJ ROZMAN
škof

URADNI RAZGLASI

Službeni list šefa pokrajinske uprave v Ljubljani z dne 4. decembra t. l. objavlja med drugimi naredbe

O spremembi naredbe o ustanovitvi Vseučiliške pomoči pri univerzi v Ljubljani

Na podlagi člena 1. naredbe o upravljanju Ljubljanske pokrajine z dne 20. septembra 1943, št. 4. Službeni list št. 273/86 z 1943, odjemam:

Čl. 1. Člen 1. naredbe Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino z dne 24. septembra 1942, št. 182. Službeni list številka 344/78 iz 1942, o ustanovitvi Vseučiliške pomoči pri univerzi v Ljubljani se spreminja in se glasi:

»1. Pri univerzi v Ljubljani ustanovljeno Vseučiliška pomoč je namenjena varovanju in pospeševanju zdravstvenih in gmočnih koristi slušateljev ljubljanske univerze. Zlasti pa:

a) skrbi za zdravniško pomoč, zdravlila, terapevtske pripomočke in za zdravljenje slušateljev in bolnišnicah in zdraviliščih; b) daje vredniti, a potrebnim slušateljem denarne podpore; c) ustanavlja, vzdržuje in vodi vse univerzitetne naprave, ki rabijo v gori navedene namene (n. pr. bolniške blaginje, dijaške kuhinje, dijaške domove); izveste pa so naprave, ki jih upravlja kot zapustnikovi poslednji volji univerza kot dedič po posebnem univerzitetnem organu;

d) opravlja vrhovno nadzorstvo nad akademskimi dijaškimi domovi, ki ne pripadajo ljubljanski univerzi; temu nadzorstvu pa niso podrejeni domovi, ki jim je postavil šef pokrajinske uprave posebnega komisarja.

2. Vseučiliška pomoč je pravna oseba. Člen 2. Na koncu člena 2. iste naredbe se dodaja kot nova točka: »3. prispevki javnopravnih teles in darila zasebnikov.«

Člen 3. Člen 3. iste naredbe se spreminja in se glasi:

1. Vseučiliško pomoč upravlja upravni odbor, ki je sestavljen iz: 1. rektorja univerze kot predsednika; 2. enega člana, ki ga voli za vsako šolsko leto univerzitetna uprava iz svoje srede; 3. enega člana, ki ga odredi za vsako šolsko leto šef pokrajinske uprave izmed rednih ali izrednih profesorjev; 4. univerzitetnega tajnika; 5. enega zastopnika slušateljev, ki ga izbereta za vsak semester rektor univerze in univerzitetni tajnik izmed rednih slušateljev višjih semestrov na ljubljanski univerzi.

2. Člana, ki je zadržan, zastopa njegov namestnik. Namestniki članov pod točkama 2. in 3. in 5. se določijo hkrati in na isti način kakor člani.

3. Upravni odbor je sklepčen, če so navzoči vsaj štirje člani. Sklepa se z absolutno večino glasov. Ob enaki razdelitvi glasov velja za usvojenega predlog, za katerega je glasoval predsednik.

4. Univerzitetni tajnik vodi sejni zapisnik in nadzira poslovanje upravnika Vseučiliške pomoči.

Člen 4. Člen 4. iste naredbe se spreminja in se glasi:

»Poslovanje Vseučiliške pomoči ureja pravilnik, ki ga sklene upravni odbor in odobri šef pokrajinske uprave. Do izdaje tega pravilnika se smiselno uporabljajo stari pravilniki.«

Člen 5. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu šefa pokrajinske uprave.

O zaplembi imovine upornikov dr. Lemeža Milana, Stepišnika Draga, dr. Šnuderla Maksa in Žagarja Karla

Po izvršnem predpisanim postopku izrekan na podstavi čl. 6. naredbe Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino z dne 6. novembra 1942, št. 201, o zaplembi imovine upornikov in ustanovitvi Zavoda za upravljanje in likvidacijo te imovine ter na podstavi čl. 1. naredbe Vrhovnega komisarja na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« o upravljanju Ljubljanske pokrajine zaplembo vse premične in nepremične imovine brez izjeme, lastnine upornikov:

1. dr. Lemeža Milana, odvetnika v Ljubljani, Cankarjevo nabrežje št. 1/I.

2. Stepišnika Draga, profesorja v Ljubljani, Cankarjevo nabrežje št. 1/I.

3. dr. Šnuderla Maksa, odvetnika v Ljubljani, Albanska ulica št. 29.

4. Žagarja Karla, industrialca in lesnega trgovca na Raketu

in imovine njihovih rodbinskih članov v razmerju iz čl. 1. naredbe Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino z dne 19. maja 1943, št. 53.

Pozivajo se po čl. 7 in v izogib kazenskih odredb po čl. 8. prvo citirane naredbe vsi morebitni imetniki premičnin po katerem koli naslovu, lastnine gori imenovanih upornikov in njihovih rodbinskih članov ter njih dožniki, naj prijavijo v 30 (tridesetih) dneh od dne objave te odločbe Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dovedanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, stvari, ki jih imajo, in zneske, katere jim dolgujejo, s prepovedjo vrniti njim ali drugim stvari ali dolgovanje zneske tudi le s plačili.

Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani.

Nepreklicno zadnja dneva

za naročbo »Razglednika« po znižani ceni 28 lir sta četrtek in petek. Da, olajšamo naročbo tudi onim, ki so ob delavnikih zaposleni, bo uprava »Jutra« v Narodni tiskarni sprejemala naročila tudi na današnji praznik od 9. do 12. ure.

Bolnišnica v skalovju

Duševno in telesno trpljenje ranjencev in bolnikov v komunistični oskrbi

V člankih, ki jih proučujemo po zanesljivih pričevanjih izpod komunističnega jarma rešenih prisilnih mobilizirancev in ujetnikov, je bilo že večkrat govora o neznošnih razmerah v komunističnih bolnišnicah. Današnji članek prikazuje trpljenje bolnikov in ranjencev v eni teh bolnišnic, ko je ob nemški okupaciji morala na povelje komunističnega vodstva zbežati v gore.

V mraku se je začela križeva pot ranjencev in bolnikov, ko se je vsa komunistična bolnišnica podala na beg pred bližajočimi se nemškimi oddelki. Uro za uro so hodili po strmi poti in po temi, da bi je rezal, preko kamenja in grmovja. Naposled je prišla vsa velika skupina do nekega mesta, kjer je bilo dano povelje, naj vsi obstanejo in naj si vsak poišče svoje ležišče. Vsem je odleglo, kajti le s skrajnim naporom so vzdržali to težko pot pri svojih ranah, večina gnojnih, in pri popolni izčrpanosti zaradi slabe hrane.

Prostor, kjer naj bi se utaborili, je bil ves pokrit s skalami. Bil je sicer v gozdu, toda ta je bil tako redek, da dreve ni dajalo nikake strehe proti rosi in še manj proti dežju. Vsek si je poskušal pripraviti ležišče, kakor je vedel in znal. Kdor je le mogel, se je zarij kam med skale, da bi bil zavarovan vsaj pred vetrom. Ranjenci in bolniki so vsi ležali kar na golih tleh, ker sta obe odeji, ki ju je vsak nosil s seboj, zadostovali komaj za najnujnejšo zaščito pred mrazom. Šotornik krič je bilo le malo. Kar jih je bilo, so s iz njih naredili šotore črni »staba«. Bolničarji in bolničarke za ranjence šotornik ni bilo. Tisti, ki so to mogli, so si uredili nekaka zašna zaklonišča iz smrekovih vej.

Največ so trpel ranjenci. Odkar so se morali umakniti v hrb, se je namreč prenehala vsako prevezovanje, če si svojih ran niso mogli prevezati sami. Bolničarji in bolničarke so se brigali izključno sami zase.

Oni od »staba« so si uredili seveda najboljše. Prav na vrhu je stala neka koliba. Njo so izbrali in vzeli zase, pa s postavili šotore še okrog nje. Razen tega so imeli še tople in udobne italijanske spalne vreče, podložene s kuhinjsko. Med ranjenci so imeli take vreče le tisti, ki so bili posebno dobro zapisani. Prostor, ki si ga je izbral »staba« je bil tudi najboljše zavarovan in z njega je bil možen najlažji in najvarnejši umik.

Lakota

Dokler je bilo vreme lepo, je še nekako šlo. Toda že čez nekaj dni je začel nalezavati dež in se je proti koncu spremenil že v sneg. Občnem je brila mrzla burja. Trpljenje ranjencev se je zdaj še povečalo, saj jih je tako težko, da niso mogli niti spati. Ognja si niso smeli zakuriti, da bi se taborišče ne izdalo. Kos kruha in kosček sira, ki ju je vsak dobil pred begom, sta bila kmalu pojedena. Kasneje so razdelili vsakemu še kosček sira in malenkost prepečenca, kar pa je bilo za izstradanje ranjencev in bolnike kakor kralja v morje. Vsi so bili in bolj slabeli. Lakota je bila taka, da so obrali šine, skalali različne gozdne korenine in naposled planili še po surovem mesu, katerega so imeli nekaj s seboj za kuhinjo, a ga niso mogli skuhati ali speči, ker so se bali kuhati. Posledica je bila seveda hudi želodčni krči.

Oni od »staba« so, razume se, živeli mnogo bolje. Imeli so v izobilju sira in prepečenca in cel škaf marmelade. Razen tega so se krepčali s konjakom, ki je bil določen za bolnike in ranjence, medtem ko so desificiranje ran niti bilo ničesar.

Od »staba« in od strežniškega osebja si nihče ni upal tisti iz taborišča. Vso izvidiško in stražarsko službo so morali opravljati lažji ranjenci in so porabili zato vse, ki so lahko hodili in nosili nisko.

Nekega dne je bila taka patrolja ranjencev poslana na daljši zvišinski obhod. Vrnili se je šele kasno popoldne zato je bil politkomisarju poročat šele naslednje jutro. Komisar je s svojco priletno se ležal v spalni vreči. Oba sta ravno zajtrkovala. Na veliko začudenje izstradane patrolje sta si rezala velike kose kruha in za pest debelo salamo, pravo pristno, masno mortadelo. Lahko si je predstavljati, kakšne sline so požirali izstradani ranjenci, ki že skoraj dva dni niso dobili ničesar pod zobe. Okrog patrolje se je zbrala še grupa drugih ranjencev, ki so poželjivo opazovali prizor. Komisar in njegova »tovarišica« sta se mirno krepčala dalje. Ko je komisar olupil salamo in vrzel kožo v grmovje, so ranjenci kar planili za njo in se stegli, kdo jo bo dobil. Komisar pa je samo zagodimajl, da so požrešni. In to ni bil edini tak primer.

Ko se je neposredna nevarnost, da bo taborišče odkrito nekoliko zmanjšala, so se razmere malo zboljšale. Kuhali so po enkrat na dan, zgodaj zjutraj, tako da je bilo ob prvem svitu že skuhano. Bil je tudi že zadnji čas, kajti ranjenci in bolniki so od stradanja že tako oslabei, da mnogi niso mogli več vstajati. Vsek je dobil približno en liter minestrre. Še mu je morala zadostovati za ves dan. Šele kasneje so začeli kuhati tudi zvečer in so hrano potem razdeljevali v temi. Tu je marsikdo izbral priliko in si skušal priboriti dve porciji. Komisar in stari partiji so morali zato z revolverji v rokah nadzorovati razdelitev hrane. Ljudje so bili tako izstradani, da jih kratko in malo ni bilo mogoče drugače zadržati. Sai se je zoodilo, da so nekateri najhuje izstradani čakali ob poti, koder so bolničarji prinašali hrano. V temi je namreč tu in tam pljusnilo iz kotla in se polilo po skalah. Izstradanci so se vrgli na te skale in jih dobesedno požirali.

Strah pred letal.

Nemška letala so vsak dan preletavala gozd, v katerega se je bila zatekla bolnišnica. Povzročala so velik strah pri stahu bolničarjih in bolničarkah ter starih partijih, ki so se vsi silno bali, da bi bili odkriti. Izdano je bilo zato povelje, da mora vsak mornar ostati na svojem mestu in se šibolj skriti, ne sme pa se ganiti drugam, tudi če bi letalo metalo bombe ali

streljalo z mitraljezi. Funkcionarji so imeli nalogo, takoj ustreliti vsakogar, ki bi se tega povelja ne držal. Zato so vedno, čim se je pojavil kak acropal, funkcionarji posegli po revolverjih, stalno pripravljeni, da bi pokončili vsakogar, ki bi vstal in si skušal poiskati kako drugo mesto.

Novi požigi, nova beda

Z Doljenskega prihajajoči ljudje poročajo o novem komunističnem divjanju proti mirnemu prebivalstvu. Komunistična krdeča napadajo naselja, kjer ni vojaških ali domobranskih posadk, odvajajo moške in opleni vse, kar morejo vzeti s seboj, za slovo pa še požigajo. Zažgali so med drugim samostan v St. čni. Zaenkrat še ni sročili, koliko ga je bilo mogoče rešiti in koliko škoda je povzročena.

V nekem drugem kraju, kjer so komunisti že v septembru zažgali tamošnje železniško postajnico, so domačini na lastno pobudo in z lastnim delom poslopje popravili, da bi bilo pripravljeno, kadar se bo obnovil promet. Ko je bila postajnica spet pod streho, so ponovno pridrli komunisti razbojniki in postajnico vnovič zažgali. V nekaterih nadaljnjih naseljih so požgali šole in župnišča. Povsod pa zažgajo tudi kmečke hiše, tako da pehajo kmečko prebivalstvo, kamor pridejo, še v večjo nesrečo in večjo bedo.

Obvestila „Preveda“

Prodaja krompirja zamudnikom

Krompir na odrezke 4, 5 in 6 živilskih nakaznic za nabavo krompirja prodajajo še naslednji trgovci:

I. delavsko konzumno društvo (Kongresni trg), Kmetijska družba (Novi trg), Kmetijska zadruga (Majstrove 10) in Rozman Angela, Kodeljevo.

SPORT

V nekaj vrstah

Še je dovolj sportnikov povsod po svetu in še ne bo zamrlo življenje na sportnih terenih, o tem slišimo in čitamo zmerom nove dokaze. Za primer navedimo danes tale primer: V hamburškem rokometnem prvenstvu bo po pot sodelovalo nič manj kakor 81 sestav, od teh 23 moških, 4 ženskih in še 14 naraščajskih. Če štejemo na vsako sestavo z rezervami vred 17 igralcev, pomeni to, da se bo letošni pozimi samo v Hamburgu borilo za točko skoraj 1400 rokometarjev. To je res številka, s katero se lahko ponaša tudi tako veliko mesto kakor je Hamburg!

Italijanski olimpijski odbor je objavil, da bo v sezoni, ki nastopa, obnovil tudi delovanje v vseh zimsko-sportnih panogah. Pri smučarjih bo uporabljen enak sistem kakor so ga že uvedli Nemci, in sicer bo propagiral in gojil smučarski sport predvsem med mladinjo, ki se ni bila pozvana pod orožje.

Madžarski amaterski boksarji, ki so se na povratku iz Španije ustavili v Švici, so v Zenevi nastopili v neoficielnem meddržavnem srečanju, v katerem so gladko zmagali z 12:4 točkami. Kljub njihovem hudemu in oficielnemu poizusu na vročih španskih tleh se mora le priznati, da spadata slej ko prej v vrhunski evropski razred.

Prihodnjo nedeljo bo imel Trst zanimivo nogometno prireditve, morda največjo od zadnjih pomembnih dogodkov v preteklem septembru. V tržaškem stadionu bo gostovala benečanska enajstovrstica z vsemi svojimi znanimi igralci. Zaradi znane rivalitete med obema nogometnima središčema ob gornjem Jadrnu vlada za to srečanje najboljnih nogometnih predstavnikov obeh mest veliko zanimanje.

Dunajski hokejski igralci, ki zastopajo klub WEG, so zdaj čisto pripravljeni za najtežje nastope. Prvo preskušnjo bodo imeli prihodnjo nedeljo v Pragi, in sicer proti moštvu tamkajšnjega NSTG. Prva prvenstvena tekma, in verjetno najtežja, jih čaka na božično nedeljo proti večkratnemu prvaku Riesaersee.

Umrl nam je naš ljubi mož in dobi oče, gospod

ROZMAN IVAN

zvan. drž. žel. v pok.

Pogreb dragoga pokojnika bo v

sredo, dne 8. t. m. ob 2. uri popoldne

z Zal, kapele sv. Janeza, k Sv. Križu.

Ljubljana, Logatec, 6. XII. 1943.

ZALUJOČI OSTALI

Pismo slovenskemu dekletu

Ne vem, kje je vzrok, toda kadar mislim na tebe, slovensko dekle, se mi misel ne- hote odpravlja na pot v našo slovensko vasico. Pod malimi okni postane. Tam rde- najeljivi v rožmarinovem zelenilu. To so še večerni popovedi naših fantov, ob večeri in zvečer, v njihovi pesmi je bilo toliko duše, toliko srca, toliko zdravja in velikega, iz- razila našega, samo nam lastnega brepe- njenja. Saj je ta pesem vzklik med gorami, ob sinčevju in jelševju, ob otavi in senože- tih, ob klanecih in zelenih travnikih. Vsa le- pota je izražena v njej, lepota naše zemlje, in njene duše, ki diha iz nje. Posreduje jo meni in tebi, slovensko dekle.

Meni in tebi, dekle slovensko, ki te po- sem opeva, knežijo vaših veselje in le- tovih sre, pisanih trakov, avb in zidanih gvanov, veselih večerov, lekanj, predie in vasovanj. Ti dekle, si našim izvoljenim bogatila in uravnava bogatega duha, ti jih klicala k delu in ustvarjanju, da smo se ogrevali ob njih kadar nam je bilo mraz in tesno v duši. Ti si hodila z njimi in so- sedovini sinovi, z žolirji in Donni, tvoje ime in lepota je France iz Vrbe vpletal v venice sonetov in vse rožice poezije, ki jih je naša zemlja rodila, nostjo v ljudem popu tvoje ime, slovensko dekle.

Nikdar ne zabi tega! Podaj mi roko, dekle in sledi mi po kolo- vozu med živo mejo robdovja in črnega trnja, krenjva potem po onle stezi, ki vodi med zlatim žitjem mimo krča, kjer je raz- pet naš trpeči Krist, do grica, ki se dviga pred nama. Tam stoji bela cerkev, za njo se skriva gozd, temen, zelen smrekov gozd, njegovi vrhovi se prav kar globoko upogib-ajo v vetru...

Na vrhu sva. Pogledj in ozri se na kraji- no! Vsa ta zemlja je naša. Rad bi ti po- vedal dolgo zgodbo o tej grudi in rjavi prsti, zgodbo o trpljenju in radosti, ki je slo- preko nje. Glej, dekle, tu so prebivali tvoji, in moj ded, moj in tvoj oče. Ta zemlja je z znojem rodov prepojena, blagoslovljena s krvjo in posvečena v oltar naše največje ljubezni. Tu so umirali z vero v to zemljo in se porajali novi, ki so vero dalje ozna-jevali. Vse kar vidiš, vso rast in vse ži- vljenje, je plod živih rok našega človeka. Ki ga je slovenska mati v trpljenju rodila, da je živel dalje v trpljenju in za trpljenje v večni borbi za kos zemlje, ki mu je pri- rasla k srcu.

Nikar pozabiti tega, dekle! Saj vsa rasta s to zemljo, ti in jaz. Živi v nas in mi v njej. Saj ne moreš zatajiti glasu matere, ki te je došla in vodila po naših lozih. Ostal ti je v duši, pozabiti in izravnati ga ne moreš, ker je to zakon božji. Samo izdaj ga lahko.

In nekaj jih je bilo, ki so šle tako daleč. Njim so bile že od davna laž in prevara pokle. Dne so odšle s parfumi in elega- nci, druge v izbe in pod prostro nebo v obljube komisarjev potrjevanje in oznanje-jevanje v pekleno ljubezen. Tem re- veljajo moje besede. Se nekaj čun, ki so jih v naglici pozabile, bomo poslali za njimi. Življenje samo, ki so ga zlorabile, bo neke- ga dne z vso težo kazni udarilo nadnje v vsej moči obupa. Kruh, ki so si ga izbrale, se jim bo pristudil.

Moje besede pa veljajo tebi, ki hošiš z nami, ki si v bojazni in skrbi za naš rod, ob naši strani. Moje besede veljajo tudi tebi, dekle, ki te je morda lažna govorica omanila in si za hip pozabila na sebe sa- mo. Tebi morala še najbolj!

Verjemi moji besedi, slovenska je, pristna in doživeta, čutim, da mi se vsa gorla pri- haja iz srca. Rad bi ti še enkrat pokazal pot, ki si jo hodila, ko si nosila še mir v srcu. Povedal bi ti rad, da si nekaj dne ho- dila napak, da si grešila in da sem ti pri- pravljen odpustiti v imenu nas vseh, če se mi izpoveš kot otrok spovedniku.

Morda pa si že sama o tem premišlje- vala, nemara si jokala in sta ti obup in kes do- dalo razjeda. Morda si sama zaslužila, da te je Bog namnil, da boš rodila sina naše krvi in naših pogledov, kri naše krvi, da boš mati našim otrokom, da jim boš naše bajke pripovedovala, bajke o Matjažu, Ger- janih, skrahih in vlah, ki žive samo v našem lesu!

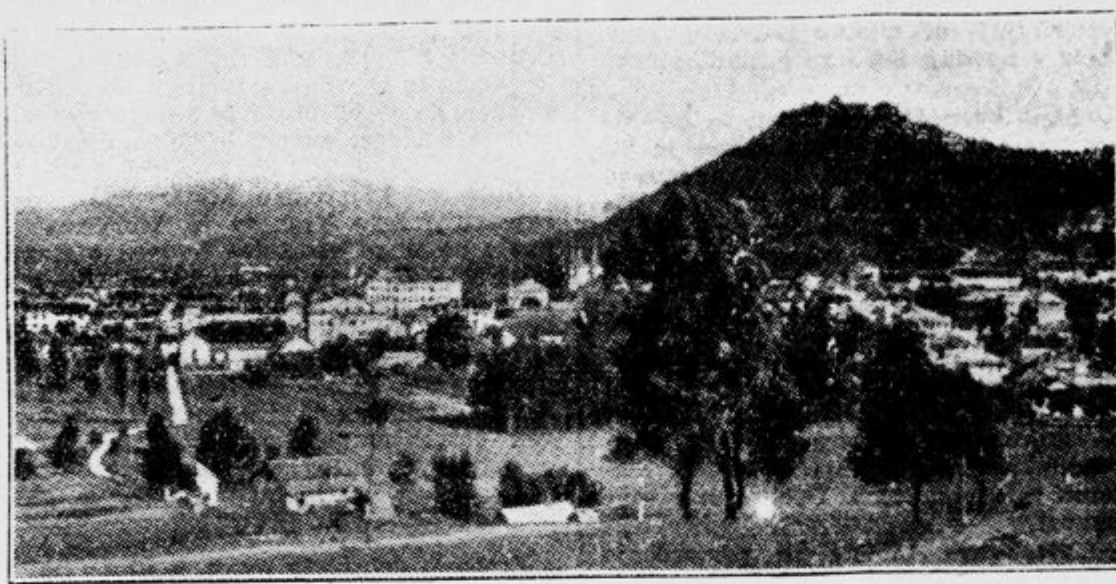
Nemara si se zaveda, da bi bila sicer oropana za raj naše toplete, ki ti je ne more dati nihče drug, kakor naš dom in naša družina. Jaz pa pravim, če imaš dušo in sree, ki je pila dolga leta iz naših živih vrelcev, naše zemlje in naše besede, te je zavest, da si stranpoti hodila, ranila do solz. In če si v solzah svojo znotraj oprala, znotraj svo- jeja srca v kaosu nesreč današnjega časa, ti je Bog opustil. Jaz pa bi storil greh, če bi te obsodil.

Ti, dekle, in jaz, vsi in vse, ki čutimo in mislimo po naše, ki čutimo v dlaneh utrp, borbi polnih dni preteklosti, pa bomo ostali na tej zemlji naših živih skali, v zvestobi

Postojne spodnji svet

Postojna, ponosna, prijazna pivska pre- stolnica, je nanovo zaživela. V novem položaju se ni samo razodel pomen, ki ji pripada, temveč se je znatno pomnožil tudi dotok ljudi in gostov, kupcev, predstavi- kov poslovnega življenja in obiskovalcev naše svetovno znane podzemeljske jame.

Zgodba o postojnskem zmagju
Marsikdo, ki prihaja v Postojno, se ne- mara začudi, ko čuje mešani ljudski stari zgodbo o postojnskih »storbarjih«. Od kod ta naziv? Odgovor na to nam daje pripovedka o krvoločnem zmagju, ki je v

Alt Adelsberg — Stara Postojna

davnih časih ogrožal Postojno, Postojnčane ter okoličane. Divjal je in razgrajal v pro- storih, kjer je danes Postojnska jama. Nikdar mu ni bilo dovolj telet, ovac, koz in drugih dobrot, s katerimi so morali Po- stojnčani sprosti odkupovati njegovo priza- nesličnost in dobrotost. Zmerom znova so nosili skupaj te dobrote, kadar koli se je lačna zvering oglašala s svojim gromčim glasom. Nekega dne pa so se zbrali ugledni postojnski in okoliški mošče, da se posve- tujejo o tem, kako napraviti konec nezno- nemu stanju. Precej dolgo so razmišljali in končno tudi pravilno izmislili. Poklejo skromnega pastirja z Nan- si, ki je bil znan pod imenom zvičega Jeksa. Potoljijo mu svoje gorje. Zviti Jaka je nekaj časa pomišljal, nato pa se je lotil svojega dela. Postojnčanom naroči, naj zakoljejo tele. To se je zgodilo. Nato je našel v teletov kožo živo apno in kožo sešil. Požrešni po- stojnski zmag se je čez nekaj časa spet oglašil s svojim razsajanjem. Postojnčani so mu brž ustregli s telefonom, ki je bilo na- gačeno z živim apnom. Toda zmag se je to- pot pošteno ušel. Čim je pospravil tele,

zati hvaležne rešitelju. In ta torba je bila vzrok, da so Postojnčani postali znani kot »storbarji«.

Navali obiskovalcev

Obiskovalcev Postojnske jame je v zadnjem času zlasti ob nedeljah toliko, da so morali ogled jame urediti za več skupin nego je predvideno po posebnem oglednem redu. Med obiskovalci je predvsem mnogo nemških častnikov in vojakov, ki si z za- nimanjem ogledujejo postojnski podze- meljski svet in ki so zelo navdušeni splo- šno izrednih prirodnih lepot, ki jih krije v svojih globinah Postojnska jama. Z vseh str- ni prihajajo, iz vseh delov Notranje in Krasi, pa tudi z Reke, iz Trsta, Gorice in od drugod.

Čarj podzemeljskega raja

Muhasta oblikovitost kraške prirode je nenavadna. V tisočletjih je ustvarila v svojem čarobnem podzemeljskem kralje- stvu dovršeno arhitekturo, ki vzbuja ob- čudovanje, nemalokrat pa tudi humori- stične opazke, saj je kraška priroda oblikova- tudi nečiste tvorbe, ki vzbujajo dobro voljo in humor.

V notranjost Postojnske jame greš lahko peš v spremstvu posebnega voznika ali pa na znanem postojnskem podzemskem vlak- cu.

Zakaj hišna zaklonišča?

Čeprav med najvažnejše ukrepe za zaščito pred letalskimi napadi spada ureitev in oprema hišnih zaklonišč, vendar je proti tem zakloniščem največ pomislekov tako pri hišnih gospodjih kakor tudi pri stanovaleh. Največkrat se slišijo ugovori da tako hišno zaklonišče itak nič ne roma- ga ter da bi bilo boljše, če bi obča, pokr- ajina ali država gradile čim bolj prostorna skupna javna zaklonišča v vseh delih me- sta, pa čeprav bi morali k stroškom pri- spevati tudi hišni poselniki. Svoje ugo- vore in predloge utemeljujejo s tem da bi bilo potem manj stroškov za hišne posest- nike, manj stisnjen in težav pri izprez- nitvi prostorov za ta namen, povečana pa bi bila tudi varnost prebivalstva.

Toda ti ugovori niso niti utemeljeni niti zamisljivi.

Na vsakem odprtem svetu bi pa mo- rali tako varna zaklonišča zidati z zebeli- mi zidov. Zaradi ogromnih stroškov in tež- zav pri preskrbi gradiva, prev tako pa ni dosti takih prostorov v našem mestu. Vsa druga javna zaklonišča pa so varna le pro- ti ruševinam, zračnemu pritisku in dreb- cem, torej samo tako varna kot je varno vsako dobro prirečeno hišno zaklonišče.

Ce upoštevamo da je v velikem z klo- nišnem prostoru za 1000 oseb, bi bilo treba napraviti najmanj 50 do 100 takih zaklo- nišč. Če kar že počne bi bili stroški za taka zaklonišča ogromni ter razmeroma znatno večji kot če bi v vsaki hiši naredi- mo lastno zaklonišče. Pa tudi, če bi ni denar

cu. Vsaka reč na tem božjem svetu ima svojo povest in svojo zgodovino. Tako tudi postojnski podzemski vlakec, ki so ga vsak dan po ozkih tračnicah jamske želez- nice. Praded temu vlaku je bil čisto pro- stotol. Na njem so nosili posebni jam- ski nosači bolj petične obiskovalce. Ded vlaku pa je bil že poseben voziček z dve- ma, tremi ali štirimi sedeži. Porivali so ga po podzemskih prostorih in prevažali vsi- tiste, ki niso marali peš. V naslednjem raz- vojnem delu pa se pojavi udoben vlakec ali tramvaj v sedanji podobi, ki povsem ustreza svojemu namenu.

Ne moreš se dovolj načuditi izredni raz- noolikosti in tudi neverjetni bizarnosti oblik, prikazni in likov, ki jih opašaš na vsak ko- rak. Tukaj lahko vidiš prapodobno planske- ga poševnega stolpa, valečo kokos, štor- kijo, palmo, draguljevo drevo, škrata, ki je dobri duh postojnske jame, potem an- gela, Marijo z detetom, zraseno božjo no- drevo, tigrovo glavo, krokoilovo želo, prevrjeno stebrišče, kasno oblikovano za- vese in zagrinjala. So pa tukaj tudi stvari, ki ti utegnejo povzročiti zbiranje sin v ustih. Izpod stropa vise obline, dovršeno izoblikovane salame, ob njih precejšni ko- si kraškega pršuta, belordečkaste slanice, razen tega na tisoče in tisoče smežobe- lih špagetov, ki se prelivajo po očarljivih s- roplih prelestnih dvoran tega edinsvenega podzemeljskega raja.

Iz stolnične dvorane s prostornino 40.000 m³ prideš v orjaško plešno dvorano, kjer je prostora za nad 20.000 oseb. Tukaj je bilo v mirnih časih za binkošne praznike in na prvo septembrsko nedeljo tradicionalno ljudsko veselje, združeno z rajanjem mno- žic. Pot te vodi skozi dvorano božjega gro- ba, potem skozi prostor, ki ima obliko pre- vrnjene ladje, mimo draguljne in mavlične dvorane v monumentalno gotično stolnico, nato v dvorano razpota, končno v slovi- to koncertno dvorano, ki je različno razsvet-ljena in kjer so bile izvajane številne zna- menite skladbe pod vodstvom nad 100 po- membih glasbenikov. Tudi skozi »svi- se« moraš, da prideš do Velike Kalvarije. Po- znavelec podzemeljskih lepot zatrjujejo, da je grede silno učinkovitosti in elemen- tarne prirodne zgraditve ta prostor Po- stojnske jame najbolj veličasten. Pravo rokokojsko mnogolikost pa srečaš v tako zvanj rajski dvorani, ki so jo o'pri leta 1925. Tukaj lahko občuduješ dovršene de- tajlne modele. Omeniti je še črno jamo, o kateri zatrjujejo, da so se Postojnčani ob- turških napadih zatekli vanjo. Omenja je, ker so si v njej kuhali. Še druge jame v bližini, kakor n. pr. Predjamska jama, Otoška jama, Velika Planinska jama, Jama Plivke itd. dopolnjujejo veličastno podobo podzemeljskega čarobnega kraljevstva in množijo naša slova Postojne ter vse njene okolice.

Sprememba ur zatemnitve

Od dne 6. decembra t. l. dalje je čas zatemnitve od 17. do 6.30 ure

nje stavbe zaradi zračnega pritiska bombe, ki je padla v bližini, prav tako tudi na ne- varnost od jeklenih drobecv bomb po eks- ploziji, na nevarnost od zadetkov protile- talske obrambe ter na nevarnost obstre- ljevanja s strojnimi ali iz letal. Za vse te nevarnosti pa si skraj v vseh postojih lahko uredimo dosti varno hišno zakloni- šče. Če upoštevamo navedene nevarnosti, moramo pri ureditvi zaklonišča poskrbeti, da je strop zaklonišča tako močan ali to- liko podprt, da vzdrži ruševine lastne stav- be, in so stene zaklonišča toliko močne, da vzdrže zračni pritisk eksplozije, ter so okna in druge odprtine v zaklonišču za- varovane proti zračnemu pritisku, proti drobcem in izstrelkom.

Kako tako zaklonišče priredimo, je v splošnem težko povedati.

ker je to po-č odvisno od šine stavbe, od načina gradnje poslopja, od lege kleti itd. Vse to je pač treba presoditi za vsako po- slopje posebej. Zato mestno poglavarstvo v Ljubljani pregleduje vsa zaklonišča, da svetuje in popravila, kako je treba name- njeno ali že prirečeno zaklonišče urediti ali izboljšati. Te pregledje opravlja mestno po- glavarstvo po službeni dolžnosti in brezpla-čno. Vsakdo lahko dobi tudi brezplačne stroške na nasvete in informacij v mestnem tehničnem oddelku v II nadst. kresije. Zal pa ti pregledovalci ne natele povsod na razumevanje hišnih gospod-jev, čeprav je njih delo prvenstveno v in- teresu posestnikov. Obvezno t gradnje za- klonišč seveda obstoji in bo še poostrena. Doslej so pregledovalci samo svetovali, se- daj pa bo treba pristopiti k prisilnim me- ram ter bo proti vsem, ki bodisi niso na- pravili nčesar ali nezadostno ali pa ovi- rajo delo pregledovalcev in hišnih stareš- n, postopano po zakonu ter bodo vsi prekrši- zaščitnih predpisov naznanjeni upravi po- licije za nadaljnji postopek in kaznovanje.

Ponavljamo, da je gradnja ali priredi- tve hišnega zaklonišča dolžnost hišne- ga posestnika.

Ker pa so ta zaklonišča namenjena vsem stanovalec h še, je samo ob sebi umljivo, da morajo stanovaleci po svojih močeh so- delovati tako pri ureditvi zaklonišča ka- kor tudi pri ureditvi hišne zaščite sploh. Zlasti obstoji to sodelovanje v tem, da v svojem izvenslužbenem času pomagajo pri delih za ureditev zaklonišča, pri izprazni- tvi podstrešja in pri drugih zaščitnih ukra- pih, nadalje da s svojo opremo in orodjem prispevajo k udobnejši in primernejši ureditvi zaklonišč ter pri preskrbi orodja za prvo pomoč in gasilskega orodja, posebej pa, da se omeje v svojih udobnostih, kjer gre za izbo prostora za zaklonišče, za izpraznitev podstrešja, za namestitve pe- ska, vode, orodja itd. Za protiletsko za- ščito mora vsa hiša tvoriti organizirano, vendar tovariško celoto ob sodobno nju s hišnim gospodarjem in pod vodstvom hiš- nega starešine, ki je oblastveno postavlje- ni organ za izvedbo in vodstvo protilets- kih zaščitnih ukrepov v tistem poslopju ter uživa tudi zaščito teh oblastev.

Samo tedaj, ko bo dovolj hišnih zaklo- nišč

in ko bodo ta zaklonišča primerno ureje- na, bomo lahko imeli zavest, da smo storili vse, kar je treba ob letalskem napadu za rešitev nam s mim in našemu bližnje- mu najdražjega, torej vsaj za rešitev ži- vljenja. Za tako zaščito pa je najpramnej- še hišno zaklonišče, saj moramo tudi upo- števati da je navadno med alarmom in napadom le kratek čas, ter je najbolj pri- a — najboljše pot. Tudi si lahko v hiši, kjer stanujemo, najlažje pripravimo čim bolj udoben prostor v zaklonišču, lahko tja vz- amemo s seboj največ svojega imetka in najhuj potreben ter niso odvisni od zu- nanjih okolščin, torej d od alenosti jvn- nih zaklonišč, od vremenskih neprilic, od prepovedi nočnega kretanja itd.

Javna zaklonišča pa bodo preventivno služila le onim, ki bi jih preseneli letalski napad na čisti daleč od doma, in za čne, kjer je ureditev zaklonišča resno tehni-čno nemogoča.

Zaklonišče v hiši mora biti dovolj prostorno, za vsako osebo je treba pol kvadratnega in dva kubna metra.

Hišni starešine protiletske zaščite! Prepričajte se, če je zaklonišče v redu in podstrešje izpraznjeno. Plinski in vodovodni zapiraki morajo biti vedno prosti in lahko dostopni. Pazite na to sedaj, ko dovažate kurivo

KULTURNI PREGLED

Pomen »Cvrčka za pečjo«

Iz razgovora z ravnateljem Drame C. Debevcem, režiserjem te igre

»Jaz pa sem vse življenje tako nesre- čeno, čisti sromak, lesorezec, ki izrežeju male Jezuške in ima slepo hčerko. In mla- da gospa mi pravi: »To je zato, ker pri- vas nimate cvrčka... Mi pa imamo cvr- čka pod kotličkom, da nam poje...«

Osmeri prvovrstnih igralcev naše dra- me — osmeri ljudi, kakor jih je bila ustva- rila pisateljeva domišljija, nam čara pred oči svet, ki se nam zdijo, da ga že zivljaj- več ne poznamo. Nekeje je hiša — trdna, srečna hiša, kjer mirno poje cvrček pod kotličkom, kjer srečna mati z uspankom zaziblje otročiča v sladko spanje...

Ko je režiser in novi vodja drame neko- liko izpremenil načrt repertoarja, se je s posebnim namenom odličil za Dickensove- ga »Cvrčka«. Želel da bi zadobil to delo nekaj simbolčen pomen. Gledališče namre- naj bi imelo poleg drugih velikih na- log tudi to močno, osnovno uslogo, prika- zovati občinstvu vedno predvsem tisto, kar mu najbolj manjka, nuditi celotnemu ko- lektivnemu čustvovanju vse tisto česar naj- bolj pogrča v svojem vsakdanjem živi- lju. Tako je danes »Cvrček za pečjo« bolj, kakor v katerem koli drugem času znane- nje družine, simbol ognilšča in dobrega sr- ca, simbol toplote in intimnosti, simbol do- mačnosti in vsega tistega, čemur pravimo dom. Zato nam danes, ko skoraj ni druž- ne doma, kamor ne bi bila posega kruta roka usode, režiser namenoma nudi to Di- ckensovo delo, prežet tistega osnovnega

občutja umetnosti, ki naj iz fantazijskega sveta vedno da v sklanenju življenju vse česar v njem ni. Mi smo v prvih vrstah, ti dekle stoj za nami, sprejemaj- ranjenca in tolaži vdove, čuvaj rad ki na- sme umreti. Zaupaj v nas in v našo ljube- zen in obljubljaj ti, da tedaj dosežemo svet, ki nas bo vreden in mi njega.

Za praznik Brezsmernega spočetja, 8. decembra 1943.

STANKO

skupaj še imamo nekaj takega vzorca. Za k-tem težava, vendarle čutim — in bi bil zelo vesel, če me predstava v tem ne bi razočarala — da občuje ta »Cvrček za pečjo« nekaj, kar nekako — takele izraža gl-vo občutja in njeno »Ta cvrček je dala in vest naše hiše...«

»Ta cvrček nam je za- pel in povedal da imajo navsezadnje le na tem svetu pošten ljude in bolj prave.

Stavke, nehotko izpremeniti načrt repertoarja — zahteva nekoliko direktorje-vega poenotila — »Mi bi im namreče — tako ga poizkušajo — direktor Debevec — »vsega čez tretjini repertoarja pa tudi igral- skega zadržati, tako občudovati, kakor je to občudovali že prejšnje v dvesto katerega občinstvo trajajo k- tja do 1. avgusta 1944 leta. Ne morem si torej dovoliti kakih strogih izpremenih nali- bo glede spre- da ali zaporednosti tega sporeda, najsi bo glede razsvetlve ali pomenitve oseb a. Za e- o določeno dobo sem pač vezan gi- bati se rad ali nerad v tistem toku, kakor je bil označen za tisti čas, dokler ima določanje vodstvo še neposreden vpliv na delo v drami. Spremembe, ki si jih smem dovoliti, morajo biti torej na eni strani a-ubje v skladu z mojimi nazori, — zaupa- njem ki ga imajo nadrejene oblasti in jav- no mnenje do mene, ter na drugi strani: z vsem, kar je še določeno in moralno za- vezano prejšnjemu vodstvu. V okviru tega stremljenja sem že takoj za prva dva me- seca izvršil majhne spremembe v reperto- arju — ena teh je tudi »Cvrček za pečjo«.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE

Jože Tomazič, Pohorske bajke

Za Pohorskim pravljicami so sedaj iz- šle še »Pohorske bajke« istega pisatelja (Slovenčeva knjižnica št. 66). Knjiga obse- ga 15 bajk in 7 pravljic. Njena vred- nost je v prvi vrsti v bajkah, ki so pod- luga našega bajčevlja in katerih nam še vedno manjka, da bi mogli enkrat jasno videti pred seboj vsa bajna bitja našega izginulega mitološkega sveta. Iz teh drob- cev, ki so nam ostali, more sicer znan- stvenik marsikaj rekonstruirati, vendar je treba na tem polju, na katerem znanost ni nikoli dovolj previdna, mnogo več sno- vi, kakor je imamo zbrane do danes in več dobrih zbiralec, h kakršnim lahko štejemo naš Jožeta Tomaziča, vzlic bele- tristični strani vsega njegovega dela. Ki nam je izšlo do sedaj (Drvarika Marija, Pastirkova nebesa, Pohorske pravljice, Dravska roža). Seveda ni pisatelj na- men podajati gradiva in tudi ta način predstavljanja narodnega blaga ni vedno pripravljljiv, ker bi na našem knjižnem trgu ne našel dovolj odjemalcev, toda vendar je danes potrebna za razvoj znan- stva o našem mitu prav taka objektivna »suh« snov, in bo prej ali slej — že je skrajni čas za to! — morala poskrbeti za tako izdajo katerega naših znanstvenih in- stitucij. Sistematični zbirnik narodnega blaga imamo do danes namreč samo dve: prof. Kelemine »Bajke in pripovedke slo- venskega ljudstva«, pa prof. Kotnikove »Storije« I. del (drugi del žal ni izšel, pa uide o svojem času).

Pohorsko tradicijo nam je v beletristič- ni obleki dal Josip Brinar s »Pohorskim pravljicami«, ki so pa le preveč svobod- no izoblikovane, spāč z ozirom na njih na-

men. V tem oziru je Tomazičovo delo mnogo boljše in je prav to zadnje delo prineslo nekaj važnih podatkov, ki narav- nost popravljajo Brinarjevo mladinsko štivo, ki je pa drugače med mladinskimi bralci zelo priljubljeno in jezikovno prav sočno in polno lepih lokalizmov. Po re- konstrukciji n. pr. Kresnikov bajke po prof. Kelemine, je za naše bajčevlje važ- na, pohorski Vouvel (Tomazič piše Volvel) ni identičen s pohorskim Hostnikom in je torej Brinar napačno zvezal obe imeni: Hostnik Vouvel. Hostnik je Kresnik- gozde kulture kot ubijalec zmagaja (»Gor- ski zmagaj«). Druga dobra stran Tomaziče- vih snovi je lunarka bajka, ki je še ta- ko malo upoštevana pri nas: Vilin klob- eč, Rojenice prorokujejo usodo, Gorski zmagaj, Prevzele drvarke, ki je inača ruske pravljice o babi z razbitim koritom (Puškin) Nevestica z zvezdo na čelu, ki sodi v ciklus Manekine, deklice brezroke, in ki jo ima popolnšejo Lea Fatur v »Pravljicah in pripovedkah« II.

Danes ko imamo začasno poročilo Gra- fenauerjevo o »Slovenskih praluturnih bajkah« v zadnjem »Etnologu«, naj ome- nim važno bajko o zmagju, ki se izvali iz jaja divjega petelina; le-ta je pozneje dobila dopolnilo o uboju tega zmagja. Spada k praluturnim bajkam o stvarje- nju sveta, in govori o prvem urehu, ki je baš uboj tega zmagja (= mesca) in o nje- govih posledici, vesoljnem potopu. Skoraj nepokvarjeno nam jo je napisal Trdina. V novejši knjiški iniačici (Gorski zmagaj) pa je uboj zmagja že junštvo. V resnici pa je kriv poplave Hostnik, ki je zmagja ubil, to je: slavni Trita-Trot, ki ga tudi Kelemina, opirajoč se na mnenje Kreko-

Kronika

Naročnike in čitatelje »Jutra« obveščamo, da naš list zaradi praznika jutri ne bo izšel.

* **Odlikovanje s hrastovim listom.** Führer je podelil generalu topništva Maksimilijanu Angelisu kot 223. vojaku nemške oborožene sile hrastov list k viteškemu križu železnega križa. Ob tej priliki pišejo nemški listi, da je general Angelis pripadal že častniškemu zboru avstroogradske vojske. Narodil se je v Budimpešti i. 1889. kot sin polkovnika Angelisa, ki je bil v dobi svetovne vojne poveljnik nekega taborišča za vojne ujetnike ob Donavi ter je 1918. umrl. Angelisova mati je umrla i. 1923. v Gradcu, njegov brat pa je rezervni oficir in se nahaja sedaj na bojišču. Ze v svetovni vojni je bil častnik Angelis dodeljen poveljstvu neke divizije cesarskih lovcev v Passubiju. Po vojni je ostal v sklopu avstrijske vojske, kjer je napredoval do generala. L. 1928. je bil prevzet v skupnost nemške oborožene sile, kjer je bil zaposlen pri vrhovnem poveljstvu. Sedanje vojne se udeležuje general Angelis od prvega dne. Izkazal se je posebno v bojih na terenu Donške kotline, kjer je prejel lani poletni viteški križec. V zadnjem času se je general Angelis izkazal posebno v bojih za Kubansko mostišče.

* **Poziv florentinskega škofa.** Na škof-kardinal v Florenci je izdal poziv na vernike svoje škofije, v katerem poziva meščanstvo, naj se vzdri vsakega nasilnega dejanja proti pripadnikom nemške vojske in njihovim poveljstvom. Edino na ta način bodo že v naprej onemogočene sicer neizogibne represalije v znamenju orožja. Dožnost vankega Italijana v sedanjih žalostnih časih je, da ne prestopa misli na usodo svoje domovine.

* **Mrav v Španiji.** Iz Španije poročajo o nenavadno zgodaj nastopivšem mrazu. Prelazi, ki vežejo Severno in Srednjo Španijo, so že nekaj časa zasneženi. Promet je deloma ustavljen in temperatura v Pirenejski znaša že 14 stopinj pod ničlo. V Leonu imajo 75 cm snega. Ob španski obali divjajo hudi viharji, v katerih se je razbilo že več ladij.

* **Iz šahovskega življenja.** Poročajo smo že, da je bil na Dunaju odigran turnir za nemško šahovsko mojstrovstvo. Na otvoritveni dan sta v veliki dvorani Grünfeld in mojster Müller odigrala simultanko. Grünfeld je igral proti 20 nasprotnikom, Müller pa proti 17. Prvi je dobil 18 partij, v dve remiziral, Müller pa je dobil 16 partij in 1 remiziral.

* **Najboljše sredstvo, da se odvaš tobaku,** je enostavno in preprosto: Ne začenjaj! Kdor pa se hoče zdaj odvaditi tobakarske strasti, kateri je sledil vdan, bo pozorno prebral odlomek iz zanimive knjige o kajenju in njegovem vplivu na zdravje. Odlomek bo objavljen v »Razgledniku Jutra« in opisuje pojave pri odvadi kajenja. Kdor se ne niti danes ne more odvaditi, bo prebral članek o higieni, za kadilce. Drugi članki, ki se nanašajo na človeško zdravje, nas pouče, da alkoholi n zdravi, čeprav seveda ima zlata kaplja tudi svoje dostojanstvo, katero je treba spoštovati. O žolodnih težavah in o živih in slabi prebavi so v »Razgledniku Jutra« mnoge poučne besede, ki bodo marsikoga poučile in utešile. Ze zato je »Razglednik Jutra« kot aktualen učitelj potreben v vsaki družini.

Iz Ljubljane

Ljubljanski javnosti

Škofijska dobrodela pisarna je v odgovoru s Pokrajinskim podpornim zavodom organizirala nabiranje posode in jedilnega pribora za begunce po posameznih župnijah. Zato prosimo vse darovalce, naj imajo priprave, kar nameravajo pokloniti, da ne bo treba nabiralec v isti hiši prihajati ponovno. Dobrodošla so tudi pencašena oblačila in čevlji.

* **Smrtna kosa.** Nepričakovano je po kratki mučni boleznj umrl v najlepši moški dobi, star šele 54 let, znani juvelir v Selenburgovi ulici gospod Alojzij Fuchs. Se pretekli četrtek zvečer je prišel iz svoje trgovine med tovarše stalnega omizja, potožil je samo, da je prehladen. Dva dni je ostal doma, potem je moral v Slajmerjev dom, kjer je vključil skrbni zdravniški negi in pomoči podlegel zavratni pljučnici. Pokojnik je bil obče spoštovan kot soliden obrtnik in trgovec in priden gospodar, ki si je znal z skromnih začetkov z marljivim in poštenim delom povzpeti med ugledne obrtnike in trgovce. Od mladih let je bil znan napreden narodni delavec. Kdor se je z njim osebo seznanil, je lahko našel v njem prijetnega družabnika in dobrega zvestega prijatelja. Zapustil je vdovo Avgusto, hčeri Dušo in Darinko ter sina Marjana.

— Za vedno je zapustil svojce zvaniknik državnih železnic v pokouju g. Ivan Rozman. K večnemu počitku bodo rajnega spremili v sredo ob 14. iz kapele sv. Janeza na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. — V Mozlju v Kočevju je dne 15. oktobra doživel g. France Žitnik. Zapuščila soprogo Marijo, sinove Miloša, Uroša in Davorina ter drugo sorodstvo. — Pokojnik naj bo ohranjen bel spomin, njihovim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Danes dopokline bo uprava »Jutra«** sprejemala naročila za Razglednik od 9. do 12. ure.

u— **Poroča.** Poročila sta se v kapelici unobolnice dne 6. decembra g. ing. Janez Oswald Dobeic z gđc. Hedo Jenkovo, cand. phil. Priči sta bila ženinovi oče Oswald Dobeic, trgovec, in nevestin stric, general Ferdinand Janež. Mladima zakoncem iskrene čestitke!

u— **Petroleji za december.** Mestni prekrbovalni urad bo delil nakaznice za petroleje za mesec december upravičencem tako, da v petek 10. t. m. pridejo na vrsto upravičenci z začetnicami A do C, v soboto 11. t. m. upravičenci z začetnicami D do F, v ponedeljek 13. t. m. upravičenci z začetnicami G do L, v petek 14. t. m. upravičenci z začetnicami J in K, v sredo 15. t. m. upravičenci z začetnicami L do N, v četrtek 16. t. m. upravičenci z začetnicami O in P, v petek 17. t. m. upravičenci z začetnicami R do Š, v soboto 18. t. m. upravičenci z začetnicami T do V, v ponedeljek 20. t. m. upravičenci z začetnicami Z in Ž, v torek 21. t. m. zamudniki. Petroleji bo urad nakazoval samo po tem razporedu vsak dan od 8. do 10. ure in od 15. do 17. ure v Mahrovi hiši na Kerkovem trgu št. 10-I. Po tem načinu razdeljevanja bo vsakdo dobil nakaznico brez dolgega čakanja. Zato stranke opozarjamo, naj se ravnajo po abecednem redu in naj ne pridejo kar vse že prve dneve na nakaznice, ker bi sicer morali ljudje čakati v mrzli veži.

u— **Božna razstava v galeriji Obersnel.** Danes bo otvorjena v nanovo urejenem spodnjem in obeh zgornjih prostorih galerije Obersnel, Gosposvetska cesta 3, velika božna razstava. Razstavljena bodo dela šeststajnih slovenskih likovnih umetnikov in sicer: pok. R. Jakopiča, M. Sternena, F. Klemenčiča, M. Gasparija, S. Šantlja, I. Tratnika, F. Pavlovca, S. Pengova, R. Debenjaka, M. Sedeja, Z. Mušiča, N. Omersa, F. Kozgovca, F. Miheliča, F. Smerduja in B. Vavpotiča. Ker bo razstava ena najlepših letošnjih v Ljubljani in brez vstopnine, jo naštevale priporočamo. Odprta bo vse dni do božiča od 9. do 12. in od 13. do 18. ure.

u— **Učenci meščanske šole na Prulah** se obveščajo, da imajo obvezno šolsko maso v cerkvi sv. Jakoba redno vsako nedeljo in v vsak praznik ob 9 uri. Prvošolci naj zasedejo 4., 5. in 6. klopi na desni strani. Razveljavljeno.

u— **Opozarjamo, da je letos vsakomur omogočen obisk rednega Večernega trgovskega tečaja,** ker se vrši pouk v dveh oddelkih: v zgodnjih popoldanskih urah, ko obrati počivajo, ali pa v poznih popoldanskih urah. Temeljni pouk vseh strokovnih predmetov: knjigovodstvo, korespondenca, trgovstvo s pravom, računstvo, nemščina, stenografija, stenojska. Izbra predmetov po želji. Učnina nizka. Vpisovanje dnevno. Trgovski učni zavod, Kongresni trg 2/II.

u— **Opozorilo!** Dijaškom-inam vseh šol, posebno onim, ki nimajo rednega pouka svetujemo, da se vpišejo k našim specialnim instrukcijam. Nemotno pripravljamo vsakega za vse predmete in jezike. Posebni tečaji matematike. Oddelke za privatiste. Ločene skupine po razredih — posebne učilnice. Prospekti na razpolago. Specialne strokovne instrukcije za srednje šole, Kongresni trg 2/II.

u— **Važno za vsakogar sedaj in v bodoče** je znanje stenografije in stenografije. Praktično znanje koristi vsakomur v zasebnem ali javnem poklicu. Novi tečaj prične v četrtek 9. decembra. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Posebni priporočilji tudi visokošolcem-kam in dijakom-inam vseh šol. Informacije: Trgovsko učnišče »Christofor učni zavod, Domobranska 15.

u— **Učite se stenografije!** Novi eno-, dvo in trimesečni tečaji — dnevni in večerni — prične v četrtek 9. decembra. Največja moderna strojeopisnica: raznovrstni pisalni stroji. Desetprstna učna metoda. Pouk je dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Praktično znanje, vsakomur koristno. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Na razpolago brezplačni prospekt. Posebni tečaj tudi za stenografije. Posebni priporočilji tudi dijakom-inam in visokošolcem-kam. Informacije: Trgovsko učnišče »Christofor učni zavod, Domobranska 15.

u— **Sv. maša zadušnica za pokojnim Klenom Vladimirjem,** žrtvijo zločinaškega

OBIŠČITE VEĹIKO BOŽIČNO RAZSTAVO GALERIJE OBERSNEL

Gosposvetska cesta 3

kočevskega procesa, se bo brala v četrtek 9. t. m. ob pol 8. jutraj v stolnici. Prijatelji in znanci vjudno javljeni.

u— **Iz pisarne odbora za »Zimsko pomoč«** smo prejeli naslednje obvestilo: Tvrška F. I. Gorčar, Sv. Petra c. 29, je kot prva izmed manufakturstov darovala za »Zimsko pomoč« blaga v vrednosti 20.000 lir.

u— **Škof. dobrodela pisarna** se najtopleje zahvaljuje učiteljstvu III. dekl. ljudske šole v Spodnji Šiški za poslano zbirko 330 lir.

u— **Med kaznovanimi kupci in prodajalci zaradi draginskih prekrškov** je bil v sobotni številki našega lista imenovan tudi Soukal Jeronim, ki nas prosi za naslednje pojasnilo: Soukal Jeronim ni trgovec in le začasno pomaga v trafiki svoji materi. Prekršek, za katerega je bil kaznovan, se nanaša na prodajo električnih baterij.

u— **Nalivna peresa,** boljša, dobro ohranjena, kupuje po najvišji dnevni ceni tvrdka EVEREST, Prešernova ulica 44.

u— **Zahtevajte Amidon tablete** proti glavobolu, nevrologiji, hripi, influenci, dismenoreji in revmatizmu. Dobite jih v vsaki lekarni.

u— **»Dolorex«** tablete se priporočajo pri glavobolu, migreni, zobobolu in gripu. Tudi pri tiganju in revmatizmu Vam olajšajo bolečine. »Dolorex« v vseh lekarnah!

u— **Licetajca zapadlih predmetov** bo v ponedeljek 13. t. m. ob 15. uri v mestni zastavljalnici na Poljski cesti 15.

u— **Korenje in krmo.** Prvovrstno rdeče korenje za krmo dobiti, dokler traja zaloga, pri članu Sindikata trgovcu salja Marjanu Glavniku, Pogačarjev trg 1.

u— **J. Stejnbeck:** »Sadovi jeze«, I. del, izšel v založbi »Pluge«, Miklošičeva 30. Napredaj v vseh knjigarnah po 70 lir. Za stalne naročnike ugodni plačilni pogoji. Zahtevajte prospekt!

u— **Knjige založbe »Pluge«** so lepo Milakvezo ali božično darilo! Za stalne naročnike ugodni plačilni pogoji. Zahtevajte prospekt!

Z Gorenjskega

V Dvoru nad Kranjem se je zgasil okrajni vodja dr. Pfeifferl v spremstvu okrajnega štabnega vodje dr. Koschlerja. Govoril je prebivalstvu o položaju in posebej se o razmerah na Gorenjskem.

Pet kmetičkih gozdnih združenj na Koroškem. V letošnjem novembru so v petih koroških občinah ustanovili prva gozdna združenja. Prodaja lesa je koroškemu kmetu poglavitni vir dohodka. Površna koroške dežele je do 43 odstotkov gozdena, od tega pripada 80 odstotkov zasebnikom. Nega gozdivja je torej izredno važna. Naloga novih združenj je, vzorno gojiti gozd, skrbeti za gozdne čuvaje, nametati in opremljati gozdne delavce, čistiti gozdove, ukrotiti hudournike, ločiti gozd od pašnika ter dobavljati potrebno crčje.

Filmske ure za Hitlerjevo mladež so se pretekle nedeljo, kakor v vsej Nemčiji, pričele tudi na Koroškem in na Gorenjskem. Na tem področju se je kakih 8000 dečkov in deklek udeležilo slovesnih predstav, pri katerih so predvajali mladinske filme. Prvič so letos tu uvedene mladinske filmske ure tudi v takih krajih, kjer še nimajo kina.

V Mežlji dolini je Nemška delavska fronta priredila ob zaključku tedna študijske tečaj za krajevne in obratne funkcije. Okrajni načelnik Rauter je govoril o nalogah nemške delavske fronte, okrajni prosvetar Schwab pa o nemškem socializmu. Okrajna ženska voditeljica Johstova je govorila o zaposlenosti nemških žen v obratu. Za zaključek je izpregovoril okrajni vodja Grum iz Velikovca.

Spodnje Štajersko

Val zborovanj končan. Zadnje nedeljo je bil zaključen val zborovanj, ki jih je priredil Heimathund pod geslom »Fronta in domovina se borita za zmago«. Na okoli 450 zborovanih so govorniki prebivalstvu govorili o političnem položaju in obravnavali razna vprašanja Spodnje Štajerske.

Promocija. Na praški univerzi je bil 27. novembra promoviran narednik vrdnik Karel Skornška, sin železniškega uradnika Jožefa Skornška iz Radgone, za doktorja vsega zdravstva.

Pogreb profesorja Kittla. Po daljšem bolehanju je umrl v Celju profesor na višji šoli dr. Gebhardt Kittl. Pokojni je bil doma iz Bukovine in ga je smrt pobrala v 63. letu starosti. Po zasledbi Stajerske je dr. Kittl v veliki meri pripomogel k organizaciji višje šole v Celju. Pogreba se je udeležilo poleg učencev in pokojnikovih tovarišev tudi veliko število drugih ljudi. Ob grobu se je od rajnega poslovilo več govornikov.

61 let pri poklu. Te dni je slavil izdelovalec verig Ferdinand Frankl iz Maribora redek jubilej. Dopolnil je 75. leto starosti, 40 let je že samesojen mošter. Pri poklicu pa je že 61 let. Vodja delovno-političnega urada ga je v spremstvu okrožnega vodje v Mariboru in nekaterih mojstrov obiskal in mu izročil častno darilo.

Potres na Spodnjem Štajerskem. Nemški listi poročajo, da so potres v noči na ponedeljek čutili tudi na Spodnjem Štajerskem. Iz Slovenske Bistrice poroča dr. Pacher, da je bil ob 3. in 3 minute precej močan potresni sunek, ki je zamajal tudi hiše.

Nesreče. 14 letnemu ključavničarskemu vajencu Jožetu Kranjcu iz Maribora je padla na nogo stružnica in mu jo zlomila. Na cesti je padel 23 letni Matija Marinič in si zlomil nogo, 47 letna vratarja žena Leopoldina Kosova iz Maribora je tako nesrečno padla, da si je pri tem prškodovala koleno. 61 letni hlapec Jožef Ribič je padel z višine 4 metrov in dobil več notranjih poškodb. Ponesrečenca so pripeljali v mariborsko bolnišnico.

Iz Trsta

Zvišanje delavskih mezd. Med Zvezo industrijev, pokrajinskim obrtniškim tajništvom ter Zvezo industrijskih delavcev so bila pogajanja za zvišanje delavskih mezd. Pogajanja so bila uspešno zaključena in so se predstavnikih vseh skupin zdelili na 30% zvišanje. Tržaški prefekt dr. Coceni je sprejel predstavništvo delavcev ter industrijev in je izrazil svoje priznanje za dosežen sporazum.

Stari Tržačani umirajo. Te dni so umrli v Trstu 81 letna Neža Hribernik, 91 letna Franciška Valner, 92 letni Ivan Croci in 67 letna Elizabeta Peric vdova Senčič.

Porčili so se te dni v Trstu zasebnik Alojz Mozetič in gospodinja Franciška Celin, kmetovalec Karel Janež in gospodinja Dora Rosenkranz, zasebnik Karel Benoli in nameščenska Anita Pasqualis.

Iz Hrvatske

Povratak v domovino. Na osnovi lansko leto sklenjenega sporazuma med Nemčijo in Hrvatsko o obojestranski vrnitvi državljanov v njihovo domovino, se je začelo preseljevanje dne 31. oktobra. Po uradnih podatkih se je doslej javilo okoli 6000 osebe, torej okoli 1500 družin, ki se hočejo preseliti iz obmejnih pokrajin na Hrvatsko.

Obnova ribištva v Dalmaciji. Da bi se ribištvo, najvažnejša pridobitna panoga ob Jadranski obali, čim prej obnovilo, je hrvatsko kmetijsko ministrstvo odobrilo 15 milijonov kun za nabavo najnujnejših potrebščin.

Nemška trgovska akademija v Zemunu. Hrvatsko prosvetno ministrstvo je odobrilo ustanovitev nemške trgovske akademije v Zemunu. Prvi trije razredi so bili odprti že letos, četrti razred pa bo odprtjen prihodnje leto.

Zagrebske šole bodo dva meseca zaprte. Dne 1. decembra so v Zagrebu zaprte vse šole zaradi nedostajanja kuriva. Obencem je bil znatno omejen promet šolarjev na cestni železnici. Šolske ustanove ostarajo zaprte dva meseca, t. j. do 1. februarja.

Razvoj zagrebskega radla. Radijska postaja v Zagrebu je začela oddajati maja leta 1926, z jakostjo 0,7 kv. V teku časa so postala ojačila na 10 kv in jo v bližnji bodočnosti nameravajo še bolj ojačiti. Lansko leto je bilo okoli 60.000 radijskih naročnikov, danes pa cenijo njih število na 83.000. Razen zagrebske oddatne postaje obratujejo še postaje v Sarajevu, Banja Luki, Dubrovniku in Osijeku.

Velike izgube komunistov. Iz Berlina poročajo, da so nemške čete na Balkanu v borbah s komunisti imele pomembne uspehe. Pri neki odščevalni akciji v severni Črni gori je bilo ubitih 475 komunistov, 333 pa so jih ujeli. Razen tega je bilo zaplenjenih 43 oklopnih vozil, 13 metal granat, 2 gorska topa, 35 strelnic in 127 konj. Pri neki drugi odščevalni akciji v Bosni je padlo 350 komunistov. Tudi v Sloveniji so bili komunisti občutno prizadeti. V nekem kraju je bilo ubitih 251 mož. Čiščenje dalmatinskih otokov dobro napreduje. V zadnjih dneh so nemške čete zasedle več okoli Zadra ležečih otokov. Letala so pri tem potopila štiri motorne ladje.

»Narobe zmerom dela samo to, kar mene veseli«.

»Ne maram vsega tega, saj ti pravim. Rock ima docela prav. Ta čovek ima v svojem vedenju nekaj nesramno zaupnega. Rock v teh rečeh zmerom pravno gleda.« Stal je sredi sobe in čemerno zrl na Dona. V obraz je bil zaripel, iz sinjih oči mu je sršala jeza; hkrati je opazala njegovo občajno stanje, kadar je bil nekoliko podprti, ni videla, da utegne v nekaj trenutkih izgubiti oblast nad seboj.

»Si pri piketu dobiti?« je vprašala Dona. z namenom, da bi ga raztresla. Skomignil je z rameni, stopil pred zrcalo, se pogledal in si poskusil s prsti zagladiti blazinice pod očmi. »Ali kaj dobivam deset minut, kadar igram z Rockom?« je zagodrnjal, »ne da bi n zadnje izgubil dvajset ali štirideset sovražnikov, česar si skoraj ne morem prvoštetiti? Čuj, Dona, ali mi bo drvi dovoljeno priti tu noter?«

»Misliš sem, da si zaposlen z lovom na gusarja?«

»Oh, to bo do polnoči opravljeno, ali vsaj ne bo trajlo mnogo dalj. Če se lopov skrivajo kje ob neki, kakor menda misliha Goluphlin in Žustik, tedaj ima prekleto malo upanja. Povsod so ljudje na straži, od tod pa do predgorja in še na obeh bregovih povrhu To pot se ne izmuzne.«

»In kakšno vlogo kaniš sam igrati pri tem?«

»Oh, gledač bom in na usmrtitev pojdem. In pokrokal bom zabave ne bo ne konca ne kraja. Toda odgovor na vprašanje si mi še dolžna, Dona.«

»Ka ne bi rjši počakala da bo čas? Ker vem, v kakšnem stanju si navedao po

Beleznica

KOLEDAR

Sreda, 8. decembra: Marijino brezmadno spročetje.

Četrtek, 9. decembra: Peter Fourier.

DANASNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Tovarišica v poletju

Kino Sloga: Peterček

Kino Union: Sonroga

Kino Mošte: Veleturist

DEZURNE LEKARNE

Sreda: Dr. Piccoli, Bleiweisova cesta 6; Hobevar, Celovška cesta 62; Gartus, Mošte, Zalkška cesta 47.

Četrtek: Dr. Kmet, Ciril-Metodova 43; Trnkoszy ded., Mestni trg 4; Ustar, Še-lenburgova ulica 7.

Praznično dežurno zdravniško službo bo opravljal od torka od 20. do četrka do 8. jutraj višji zdravstveni svetnik dr. Franta Mis, Poljanska cesta 15, telefon št. 32-84.

ZATEMNITEV

je strogo obvezna do 17. do 16.30 ure!

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Sreda, 8. dec. ob 10.: Sneguljčica — Prihod sv. Miklavža. Izven. Cene od 22 L navzdol. Ob 16.30: Potopljeni svet. Izven. Cene od 22 L navzdol.

Četrtek, 9. dec. ob 16.: Čvrček za pečko. Premiera. Izven. Cene od 22 L navzdol.

Petek, 10. dec.: Zaprti.

* Sneguljčica, mladinska pravljica v štih P. Golie. Osebe: kraljica—Danilova, Sneguljčica—Levarjeva, kraljevič—B. tenc, lovec—Raztresen, maršal—Gor. nšek, razbojnika Frice in Frace: Blaž in Milčanski, 1. škrt—Starč. Režiser: C. Debevec, scenograf: V. Skružnj. Pri tej predstavi se prde sv. Miklavž posloviti od otrok.

Dickens: »Čvrček za pečko«. V četrtek bo premiera na novo nastudirane igre: »Čvrček za pečko«, ki jo je Drama že pred nekaj leti izvajala z velikim uspehom. Veliki pisatelj Dickens je prinesel tudi v to igro priščnost, ki preveva njegova dela v prozi; njegove osebe odlikuje topla človečnost in preprostost Figure riše z vso ljubezno umetnika za različnost posameznih značajev, njegova moč je v ustvarjanju intimnega vzdušja. Delo bo režiral C. Debevec. Začetek bo vselji ob 16. uri.

OPERA

Sreda, 8. dec. ob 16.: Traviata. Izven. Cene od 32 L navzdol.

Četrtek, 9. dec. ob 15.30: Sneguročka. Red Prvi.

Petek, 10. dec.: Zaprti.

Verdi: »Traviata«. V današnji predstavi bo pela partiz Violeto Ribčeva. Alfreda—cuden, Germonta—Janko, ostala zasedba običajna. Dirigent: D. Žebre, režiser: C. Debevec.

Izšel je »Gledališki kalendarček«. Dobi se pri operi in dramski blagajni in pri vseh biljetirjih.

RADIO LJUBLJANA

SREDA, 8. DECEMBRA

8.30—9.00: Jutranji koncert. 9.00—9.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 9.15—9.25: Orgel, glasba. 9.25—9.40: Versko predavanje. 12.00—12.30: Opold. koncert. 12.30 do 12.45: Poročila v nemščini in slov. 12.45—14.00: Koncert za razvedrilo. 14.00—14.15: Poročila v nemščini. 14.15—15.00: Koncert Malega orkestra Stenovica. 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—17.40: Otroška ura. Pravičice, pripoveduje Miša Slavčeva. 17.40—17.45: Intervju. 17.45—18.00: Kmetijsko predavanje. 19.00 do 19.30: Koncert klarnetnega tria. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. Napovedi sporeda za naslednji dan. 19.45—20.00: Mala med. igra. 20.00—20.10: Poročila v nemščini. 20.10—21.00: Slavnj pevci. 21.00—21.40: Le s koražjo. 21.40—22.00: Beograjska vojaška oddaja. 22.00—22.10: Poročila v nemščini. 22.10—22.30: Glasba za lahko noč.

ČETRTEK, 9. DECEMBRA

8.30—9.00: Jutranji koncert. 9.00—9.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 12.00—12.30: Opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini. 12.45—14.00: Koncert za razvedrilo; igra Radijski orkester, volli dirigent Drago Mario Sijane. 14.00—14.15: Poročila v nemščini. 14.15—15.00: Popoldanski koncert. 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—17.45: Popoldanski koncert. 17.45—18.00: Narodopisno predavanje. 19.00—19.30: Polonke in valčki. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. 19.45—20.00: Mala med. igra. 20.00—20.10: Poročila v nemščini. 20.10—21.40: Slovenska silkanca. 21.40—22.00: Beograjska vojaška oddaja. 22.00—22.10: Poročila v nemščini. 22.10—22.30: Glasba za lahko noč.

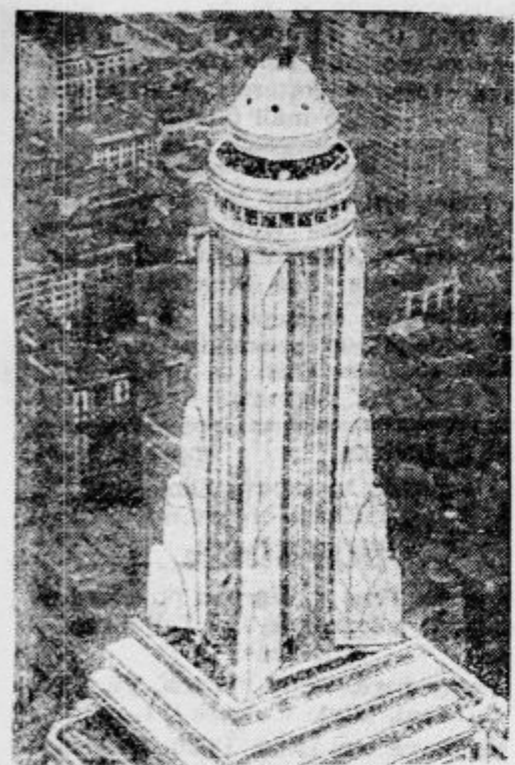
Daphne du Maurier:

FRANCOZOV ZALIV

Roman

Hitela je po poti navkreber; deževne kaplje so padale iz strnjenih krošenj dreves, kos' so bili obmolknili, večer je bil čudno tih.

Nebotičnikom bo odklenkalo

Die Spitze des höchsten Wolkenkratzer
»The Empire State Building« in New York.
Das Gebäude ist 425 m hoch und hat 85
Stockwerke. — Vrh najvišjega nebotalnika
na svetu »The Empire State Building« v
New Yorku. — Stavba je visoka 425 m in
ima 85 nadstropij.

Za nebotalnike v New Yorku, piše »Hamburger Fremdenblatt«, prihajajo slabi časi. Zaradi zaposlitve številnih delavcev in nameščenec v oboroževalni industriji ter zaradi splošnega gospodarskega nazadovanja, se v največjem mestu sveta čedalje bolj krčijo viri za vzdrževanje velikih stavb. Del nebotalniških stavb začneja že na znotraj in na zunan razpadati. Preko Madrida poročajo, da so nekateri lastniki več zgradb te vrste prodali za namenom, da jih novi lastniki porušijo. Drugod pa se pojavljajo nevarnosti razpada celih traktov, kajti obnovitvena dela se več ne izplačajo in tudi ne podvzemajo.

Med nebotalniki, ki so postali odveč, je tudi newyorški nebotalnik v Wallstreetu št. 40, kateremu je posvetil ameriški časopis »Fortune« poseben nekrolog. Ta list poroča tudi, čemu je ta nekoli toliko obdobje kolos postal nevarstven. Njegova zgradba je veljala 24 milijonov dolarjev. Stavba meri v višino 280 m, ima 70 nadstropij in 3181 oken. Na višju svojo prostopa je bilo treba za postrežbo v tej zgradbi 5000 oseb. Strideset dvigal je bilo neprestano v obratu in na teden so ta dvigala prevozila 7000 km pota. V letu dni je znašala poraba električnega toka 2 milijona kw. Za najemino stanovanja v tem nebotalniku je bilo treba plačati 1650 do 160.000 dolarjev. Te stroške je nosilo 108 najemnikov, seveda, dokler so imeli dovolj

denarja za takšne izdatke. V nebotalniku se je nahajala luksuzna restavracija pa tudi domača bolnišnica, v katero so na leto sprejeli okrog 3000 bolnikov zaradi hripe in drugih prehladnih bolezni. V nebotalniku je poslovala posebna pisarna, ki je za svoje delo dobivala vse, kar je bilo treba. Dobavljala jim je celo gledališke vstopnice in vozovnice, oskrbovala za njih nakupe in opravila vsa naročila. Za kurjačo tega veleposlopja je bilo treba na leto za 40.000 dolarjev koksa. Razsvetljava pa je požrla na leto 20.000 električnih žarnic, mazilke prostorov pa so vsak teden popravile v pisarnah za 55 ton starega papirja, katerega so prodale starinarjem.

Ta zlata doba je sedaj minula. Nad povloco poslovnih prostorov je praznih, dvigala obratujejo le v omejenem obsegu, okna so postala zamazana, ker jih več ne

umivajo in tudi luksuzna restavracija je zaprla svoja vrata, ker ni živil več v takšnem izobilju kakor nekoč. Tudi bolnišnica ne posluje več — zdravnik in bolničarke so morali odriniti v vojne bolnice ter v industrijska središča, kjer so potrebnejši. Najemniki, ki še stanejo pod streho tega kolosa, ostajajo danes dolžni najemni, katere ne zmorejo več. Tudi segrevanje prostorov ni več mogoče, ker ni na razpolago zadostnih množin koksa.

Wallstreet št. 40 bo v kratkem času mitva hiša. Lastnik nebotalnika je obvestil svoje najemnike, da se bodo ustavila še zadnja dvigala, ker so stroški za električni tok previsoki. To obvestilo je učinkovalo na najemnike kakor alarm, kajti kdo bo brez dvigala tekal iz pritličja v 35. nadstropje v polovici nebotalnika ali celo v 70. nadstropje pod streho!

Rockellers Wolkenkratzer Viertel in Ne w York — Rockefellerjeva četrta nebotalni-
kov v New Yorku

Vremenoslovni pregled letošnjega novembra

Letošnja jesen nam je naklonila v zadnjem jesenskem mesecu celo vrsto zanimivih vremenskih pojavov, ki jih pač nismo pričakovali ko smo ob začetku meseca pogledali vreme lanskega novembra (»Jutro« z dne 5. novembra 1943: »Kakšen je bil lanski november«).

Zavolje kratkega odmerjenega prostora preidimo takoj k obnavljanju vremena. Najprej citiramo vremensko poročilo za november 1943, ki sem si ga pridobil iz opazovanj vremena v Ljubljani. (V oklepaju sem dodal zaradi primerjave na prvem mestu zadavne podatke za lanski november, na drugem mestu pa po potrebi povprečne vremenske rezultate za mesec november na sploh.)

Srednja mesečna temperatura: +2,50°C (+4,50; 3,70); najnižja temperatura: -4,80°C dne 28. (-7,20; -7,20); najvišja temperatura: +13,20°C dne 1. (2,06 dne 6; 14,40); število ledenih dni (maksimum po 0°C): 1; (0; —); število mraznih dni (minimum po 0°C): 10 (11; —); padavinskih dni 13 s 140 mm padavin (35 mm; 150); deževnih dni 8; snežnih dni 4; sneg je oblašal 15 dni (1 dan); meglenih dni 10 (7); slana je padla 7krat (8); dni z gromom in bliskom: 2 (0).

Mnogo snega
Ze iz tega kratkega vremenoslovnega poročila vidimo, če ga primerjamo z lanskim, da je bil letošnji november nenavadno snežen. Sneg smo dobili v treh posilkah, in sicer 7. 14. in 24. Največ je bilo zapadlo 14. ko je bila snežna odeja v okolici Ljubljane debela 25 cm, v Ljubljani sami po 15 cm. Citiratu naj zaradi primerjave navedem samo tole: Ako bi se v letošnjem novembru sneg ne stopil, bi v začetku decembra gazili nad četrta metra debel sneg medtem ko lansko leto le slab centimeter.

Genoveve Fox: 46

DEKLE Z MEJE

Roman

In tako je prišlo, česar se je Izabela bala. Ko je bila baš sredi mešanja in je mati pravkar dolagala nova drva na ogenj, se je začelo s ceste drdvanje koles in klopoteanje volovskih parkljev. Senca telega in postav, ki so sedele v nji, je padla po sončnem, z listjem posutem dvorišču in trenutno zatemnila celo deklečino svetle lase.

»Glejte, lojalisti gredo! Ze odhajajo, obešenjak!« je rekel dedek tako glasno, da so ga Allenovi morali slišati. »Skrajni čas je, da izginijo od tod.«

Polly, ki se je z malim Johnom igrala na kupu listja, je tiho in negibno obstala, kakor da se pomikajo mimo njih kdo ve kakšna tuja, neznana bitja, in vprašala s svojim čivkajočim glaskom: »Kam se pa peljejo?«

»Bržkone naravnost k vragu!«
»Tak molči že, čede!« je rekla gospa Owensova. Sklonila se je globoko nad kotel, a Bela je opazila, da se je skrivaj čez ramo ozrla za odhajajočimi sosedmi. Dekle je počakalo, dokler niso sence zadržale mimo nje, nato se je obrnila in naglo vrgla očel po vozu, težko obloženem s hišno opre-

vo, po togih, vzravnanih hrbtih matere Allenove in babice Allenove, ki sta sedeli na telegi in nista pogledali ne na desno ne na levo, ter po Petru, ki je korakal z volji vstrice.

Ce bi se Peter obrnil in ozrl po nji, mu je hotela pomahati. Vse eno ji je bilo, kaj poročata mati in ded, Toda Peter se ni obrnil. »Hi!« je z osornim, nenaravnim glasom krilnil volom in pospešil korake.

»Nu, pa so šli!« je olajšano menila gospa Owensova. »Vesela sem, da jih ni več tu, in zaradi njihovega lastnega dušnega miru — kakor tudi zaradi miru vseh drugih — upam, da se n koli več ne vrnejo.«

Hči je bezala po ognju, kakor da bi hotel zdaj zdaj ugasniti, in se sklanjala pri tem tako nizko, da ji ni nihče videl v obraz. Čeprav je na vse krplje mežikala, da bi jih udržala, se ji je poredilo po tih neka solzice. Se preden jih je utegnila obrisati z rokavom.

Opolne se je Izabeli zdelo, da se ji vsak grčljaj, ki ga počese v usta, ustavlja v grlu. To davljenje je odnehalo miki potem, ko je pomivala posodo, omotala ničko in snajžila plinjo, da jo postavi pred vrata sušiti.

Ko je bilo vse delo opravljeno, se je spazila iz hše. Skedenj kjer je bila skrta njena enčlanovomodra obleka — tako je zdaj imenovala blago — je tiho ležal na soncu. Tja noter je smuknila in se vrgla v dišečo seno, ki je segalo po drugi koš-

tedaj, kadar se mra južna masa dvigati zaradi prihajajoče hladne ali pa, kadar se dvigne južna masa ob mirujoči severni masi. Ako omenimo še dež 24. in 30. junij, lahko rečemo, da smo si v glavnih obrisih že ogledali novembrski dež. Kajti samo v omenjenih dneh smo dobili res pravi, skoraj početni dež, vse drugo je bilo le rosa iz dvignjene megle. Dežmer je v Ljubljani registriral v letošnjem novembru okoli 8 deževnih dni. Dne 24. nas je obiskala tudi sodra ali babje plesno zaradi vdora mrzle zračne mase.

Sodra nastane iz tako imenovanih pohlajenih kapljic, to je tistih vodnih kapljic, ki kljub temperaturi pod ničlo ne zmrznejo. Ko padajo skozi ozračje, pa vendarle neke zmrznejo, to da ne v snežnake, temveč v ledena zrnca; če so manjše, jim pravimo sodra, večja so pa tola.

O padavinah na sploh pa naj zapišem še tole: Na Ljubljani je padlo v letošnjem novembru okoli deset tisoč milijonov litrov vode v obliki snega in dežja (tani le okoli dva tisoč milijonov litrov dežja). Ob koncu meseca, če bi padavine ne odtekale, bi imeli nad 140 mm debelo vodno plast (všet je tudi stopljen sneg).

Megla — novembrsko pregrinjalo

V jesenskem času se uveljavlja pri nas predvsem tista megla, ki nastane tedaj, kadar je v kotlini še hladna vročina maja, nad njo so na že južni vetrovi. Tedaj se včasih zgodi, da smo celo dneve neprestano zaviti v meglo. Ta tip megla se je v letošnjem novembru pojavil v začetku in v sredini meseca, dalje okoli 20. in zpet okoli 25. Prav zanimivo je bilo 27. ko je ob 15. uri padla po jasnem poldnevni megla. Tenu je bil vzrok udor mraza, ki je znižal zračno temperaturo do rosišča in je postal znak z vsebovano vlago nasičen.

Nadaljnji tip megle je tisti, ki nastane tedaj, kadar se zjutraj po prejšnjem deževnem dnevu zjasni. Zjutraj tip megle je anticiklonski, ki nastane v jasni zimski noči, ko je izžarevanje najmočnejše. — Vsega skupaj smo

nji malone do strešnih tramov. Tu je ni živa duša videla, kako se je vsa žalostna zarila in se dolgo zlekajna ležala in strmela kvisku v openoto streho in v razpokano tramovje, kjer so letale ose v svoja gnezda in iz njih. Udje, ki so bili ves dan napeti kakor strune na goslih, so se ji polasoma sprostil. Misli, ki jih je sredi neutrudnim delom odganjala, so jo znova obsipale. Videla je volovsko telego, ki je rožnata po cesti. Videla je na nji stole, na katerih je bila tolkkrat sama sedela in, pčev strlečo zmed ostale šare, muzo, za katero je bila »nekaterekrat« pojedla kos kruha z mislom ali popila torilec mleka.

Zdaj je ropotal voz z vsem tem v širni svet, in vstrle voza je stopal Peter s trdim tistikom in negibno glavo, kakor da mu je zagovozena med ramena. »Hi, hi!« je kričal s hripavim glasom in zdaj pa zdaj opazil s koncem b'ca po hrblih volov, k so se trudoma na nji naprej.

Nikoli več ga ne bo nazaj vključ vse, kar ji je zašlo v zavori na volčjem hrbtu. Povsod na svetu ob žilji živel kakor tu, kjer mu vsak človek kliče gde besede in kjer ga koda, še kti pozdravi. Tudi dedek je bil danes z njim tako grd.

Solze ki jih je že toliko ur potekala nazaj, so ji krpjale po licih; trda kepa v grlu se ji je razpuščala. Veke, nabrekle od joka, so ji postale težke. Brendanje muh in drobno zvenenje, ki so ga povzročala

imeli v letošnjem novembru 8 do 10 zelo meglenih dni.

November — najbolj oblačni mesec

November slovi v naših krajih po svoji nenavadno veliki oblačnosti: je najbolj oblačen mesec v letu. Vzrok temu so poznojesenske padavine, ki imajo veliko predhodno oblačnost. Po cele tedne nam včasih novembrska sivna prekriva pogled na nebo; in tako smo opazovali neba prikrajani za marsikak užitek. V času od 14. do 24. smo imeli neprestano oblačno vreme. V meteorologiji označujejo stopnjo oblačnosti tako, da povemo, koliko desetina neba je prekritih z oblaki: 0 = jasno, 10 = popolnoma oblačno. Srednja mesečna oblačnost je bila v letošnjem novembru nekaj pod 8. Imeli smo le 1 popolnoma jasn dan (lansko leto 5) in 22 popolnoma oblačnih dni, ko nam sonce ni niti za hip posijalo (lansko leto smo imeli 18 popolnoma oblačnih dni).

Za primerjavo naj navedem tozadavne podatke za mesec lanske zime:

mesec	pop. oblačnih	pop. lepih	delno jasnih
nov. 1942	18	5	7
dec. 1942	20	3	8
jan. 1943	14	4	13
febr. 1943	6	12	10

Op. — V zadnjem stolpcu »popolnoma lepi dnevi« so všeti tudi tisti dnevi, ob katerih je bila jutrnja megla, kajti drugače bi ne imel januar niti enega popolnoma jasnega dneva. Vidimo torej, da je bil letošnji november bolj oblačen kakor po navadi: zopet posledica vladanja depresije.

Splošna vremenska situacija

Zanimiva je bila splošna vremenska situacija v novembru. November se je začel v znamenju anticiklona. Depresija, ki nam je gospodovala ob koncu oktobra, se je umaknila v Rusijo. Vendar se je že takoj v začetku meseca rodil na zapadu nov ciklon ter posegel v potek našega vremena. Topli val tega ciklona se pri nas ni uveljavil in tako smo imeli prvih šest dni pretežno hladno vreme. Dne 7. se je zjutraj malo zjasnilo — kakor vedno v jesenskem meglenem času pred nastopom slabega vremena — nato smo dobili snežno vreme, hladni val. Od 10. smo zopet prihajali pod vpliv nove depresije, katere topli val (južno vreme) nas je zajel 14. Sledil je udor hladnega vala in snega. Potem smo prišli za kratek čas pod gospodstvo anticiklona, od 20. pa zopet pod depresijo. Topli val je zavladal že 21. v višini, tu v nižini pa nas je ščitila pred neprijetnim mlačnim vremenom hladna severna masa. Prav lepo se je to videlo 24., ko so višinski južni vetrovi gnali po nebu oblake, pri tih pa je vladalo severno vreme. Naslednji dan se je vendar morala severna masa umakniti pred južno, vendar je še istega dne vdrl v naše kraje hladni val in nam prinesel sneg. Od 25. do 29. smo bili v oblasti anticiklona, ki nam je naklonil gosto meglo. November se je poslovil od nas z deževnim vremenom, katerega nam je naklonil topli val novega ciklona.

Vidimo torej, da so nas obiskali v tem mesecu štirje cikloni. Perioda slabega vremena je bila predvsem v drugi polovici meseca, ko smo skoraj deset dni zapovrstjo zamakovali vsak dan nekaj padavin.

Toplota in mraz

Letošnji november je imel, kakor smo že rekli, srednjo mesečno temperaturo +2,80°C, medtem ko je normalna 3,70; bil je torej letošnji november hladen. Vendar je bila najnižja temperatura višja od povprečne novembrske najnižje temperature, ki je -7,20°C. Maksimalna temperatura letošnjega novembra je bila zopet pod povprečno maksimalno, ki je 14,0°C. Imeli smo v glavnem dva vdora mraza in tri dneve s sorazmerno visoko temperaturo (1. 14. 25).

Primerjava s podatki za lanski november nam kaže, da je bila predvsem prva polovica lanskega novembra mnogo toplejša kakor letošnja.

Ce omenimo še to vremensko zanimivost, da je bil v noči od 24. do 25. zaznamovan nenavdno nizek zračni tlak (748), smo v glavnem povedali vse, kar bi utegnile čitatelja zanimati. M. B.

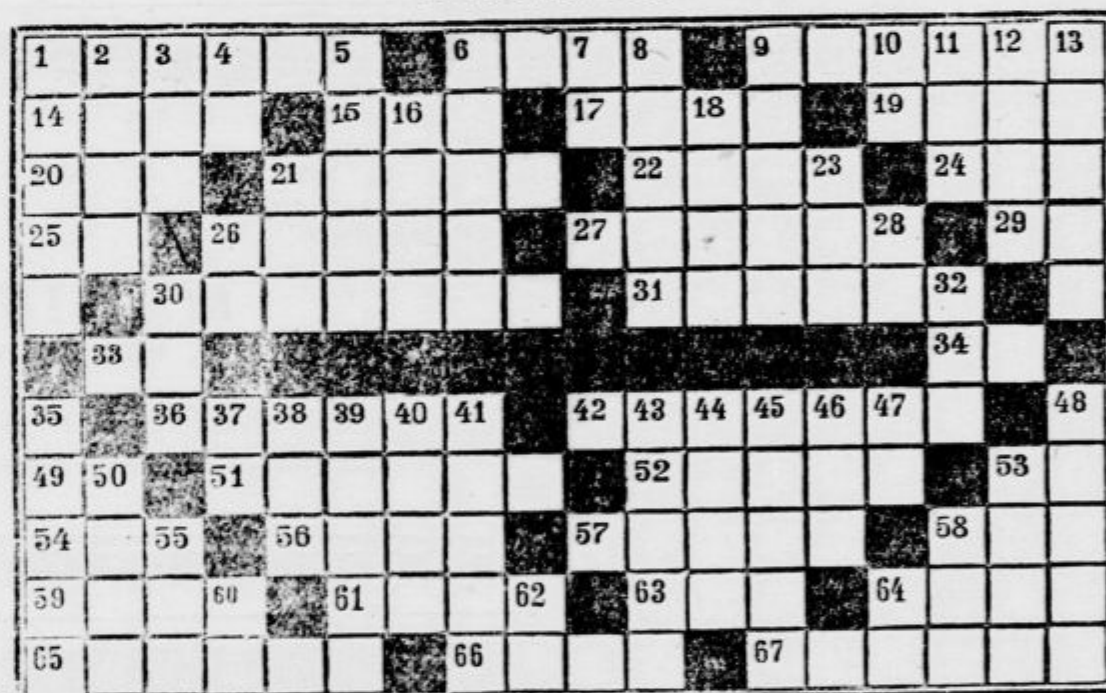
Novo nebesno telo

V treptavski zvezdarni so odkrili astronomi novo nebesno telo. Dne 9. novembra, po zatonu planeta Merkurja, je opazil neki zvezdogled ob 1.34 srednjeevropskega časa nov planet, ki se je nagibal proti ekliptiki senca z močnim poudarkom. Planet je stopil v sončno oblo ob 1. uri 59 minut in 37 sekund srednjeevropskega časa. Pri vstopu v sonce ter pri izstopu iz njega so zvezdogledi opazili takozvano »čudežno rosenje«, pojav, kakršnega včasih večkrat pri planetih Merkurju in Veneri. Prehod skozi sonce je trajal eno uro, 59 minut in 23 sekund, tako da je novo nebesno telo izstopilo iz sončnega kroga ob 2. uri in 15 minut. Astronomi so dodali, da je novi planet nebesno telo, ki je donovno prišlo iz svobodnega prostora v svetovju ter je na svoji poti začelo v privlačno sfero sonca, kateremu se sedaj bliža z naraščajočo brzino. Novo nebesno telo je odkril astronom R. Genetich, ki je med priliko opazovati novi planet dva večera zaporedoma.

Trajnejše žarnice

Poraba električnih žarnic se je v sedanjih vojni močno povečala. Ne le oboroževalna industrija, tudi vzhodna področja, kjer je Nemčija gospodarsko zainteresirana, porabijo več žarnic kakor v normalnih časih. Zaradi tega je začela tvornica za električne žarnice v Berlinu izdelovati žarnice, ki bodo dajale svetlobo 1500 ur, dočim je zašala najdaljša raba žarnice doslej smo 1000 ur. Na ta način bo industrija za električne žarnice vsaj deloma razbremenjena.

Križanka

Vodrovano: 1. skupno ime za vrsto snovi, ki se zdaj skoro vse težko dobijo, 6. pregovor pravi, da »kda lozje, 9. go. a v Karavankah, 14. zelišče, ki se ga živali izogibajo, 15. lep, prijeten, 17. angleško vacuiliško mesto, 19. gospodarsko poslojce, 20. veznik, 21. železni krsec, 22. možko ime, 24. osebni zaimke, 25. španski spolknik, 26. prikazen; dogodek, 27. sčrdim, 28. okrajšni veznik, 30. čimtelj, ki je v vzajemnem razmerju, medsebojni zvezi, v odvisnosti od drugega čimtelja, 31. kemično barvilo, 33. predlog, 34. reka v Sibiriji, 36. dragi kamni, 42. pripadnik svobodnega poka, 49. del koleasa, 51. možko ime, 52. vremenski pojav, 53. kracica za živno valuto, 54. severni jelen, 55. rasičene, naveličane, 57. pomožni duhovnik, namestnik, 58. okrajšano žensko ime, 59. dnevni obrok hrane, 61. utezna enota, 63. bolezen, 64. odt., opis, 65. slakovodna riba, 66. izumrla slovna plemo, 67. trg na Zg. Stajerskem s slovečim samostanom in železnimi rudniki.

Navpično: 1. posoda, 2. domača žival, 3. rimski vojevokovodja, ki je bil poražen v Teutoburškem lesu, 4. v litru, 5. celina (množina), 6. drevo in sad, 7. francoski spolknik, 8. hunske vojskovodja, 9. siliti naprej, s silo voliti, 10. dve zaporedni črki v Melhiorju, 11. prst, zemlja, 12. denarna vrednost, 13. hrib pri Beogradu, 16. jezero v Sibiriji, 18. domača žival, 21. vrtna, 23. reka v Afriki, 26. predlog, 28. osebni zaimke (množ.), 30. geometrični pojem, 32. neumen, 35. domača ali pa divja ptica, 37. stara beseda za pivo, 38. domača žival, 39. žensko ime, 40. vsled tega, zaradi tega, 41. žensko ime, 43. zapreka (dvojina), 44. del očesa (množ.), 45. Odisejeva domovina, 46. pritok Varte na Poljskem, 47. ploskovna mera, 48. drevo, 50. stanovanjski prostori, 53. potrebščina plezalca, 55. prenašalec vesti, sporočil, 58. oseba iz znane Gotvčeve opere, 60. italijanski predlog, 62. v sanch, 64. reka v Sibiriji.

krila os v svojem bliskovitnem letu, pa dolgočasno kokodajenje kokoši in kruičev svinj, ki se je kdaj pa kdaj vzdignil na dvorišču — vse to se je umikalo daleč nekam in je nazadnje povsem zamrlo. Izabela je zasopla. Sele ko je začela Jožefa, ki jo je zategnjen klical s pašnikov v bregu, se je zbudila. In ko je odprla oči, je videla, da je že večer.

20. poglavje

V Plattsburg!

»Bela, ali mi sešiš jadra zanj?«
Jožef ji je ponosno molil trup majhne ladje, ki jo je bil pravkar izrezljal iz jelo-vega lesa. Okrog krme je bilo vrezano ime »Saratoga«.

Izabela, ki je sedela na pragu poleg brata, je odložila pletenje in vzela igračo v roko. Z obdobjevanjem jo je sukala na desno in levo ter hvalila zali trup in drobne jambore in križe.

»Čudovito je lepa, Jožef! Takoj skočim po nekaj krpic za jadra.«
»Čelo brodovje jih napravim, kakor jih ima Macdonough,« je potem pravil sestri.

»Prihoda je b. Tcondogora, naslednja. Preble, druga naslednja pa Eagle. Edi. Ide tudi drugi brodovje. Predložil sem mu naj krti svoje ladje po britanski, ker bi potem lahko imela spodaj na žabji mlaki pomorsko bitko, pa ni hotel. Pravi, da ne

mara imeti angleških ladij. Mislim, da ga je že naprej strah, če pomisli na moje brodovje.«

Dedek, ki je sedel na stolu pred vrati, se je od veselja zahihital. »Ti gradiš svoje ladje hitreje kakor oni tam spodaj v Vergennesu, ko vendar sam Bog ve, da jih grade dovolj hitro. Le pomisli: mesec dni po tem, ko so bili posekali drevesa za »Saratoga«, je že plaval na Champlainovem jezeru. Vsaka tršica pri brodovju, ki ga ima zdaj Macdonough na jezeru, je do zadnjega marca se rasla v gozdvih. To se pravi hitro delati, bogme dati!«

»Dedek,« je vprašal dedek z globoko resnobo, »kako meniš, ali bo Macdonough opravil z Angleži?«

»Če bo opravil z njimi? Seveda bo! Se preden zapade prvi sneg, bodo ti lopovi pregnani z jezera in vrženi nazaj čez kanadsko mejo. Videl boš kako se bo kadilo za njimi. John Bull se bo prepričal, kakor se je že nekoč, da je vstakni glavo v sršenje gnezdo. In, gromska strela, v tega se bo naučil, da raba v Vermontu kaj skatiti. Hribovci zmagajo, kadat se tresa, tri sto kosmatih!«

»Oče tiša, da imajo Angleži mnogo več pušk kot mi in tudi več ljudi. Zbog, ko je Bonaparte potobil, prav, bode opravil vso Wellingtonovo vojsko na to stran morja.«

